Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK TRIBUNÁLU (druhého senátu)

27. června 2012 *

„Hospodářská soutěž — Kartelové dohody — Trh samopropisovacího papíru — Stanovení cen — Rozhodnutí, jímž se konstatuje porušení článku 101 SFEU — Rozhodnutí přijaté po zrušení prvního rozhodnutí — Přičtení protiprávního jednání mateřské společnosti jakožto přímému pachateli — Legalita trestných činů a trestů — Právní jistota — Personalita trestů — Spravedlivý proces — Rovné zacházení — Přiměřená lhůta — Právo na obhajobu — Pokuty — Promlčení — Polehčující okolnosti — Spolupráce“

Ve věci T-372/10,

Bolloré, se sídlem v Ergué-Gabéric (Francie), zastoupená P. Gassenbachem, C. Lemairem a O. de Juvignym, advokáty,

žalobkyně,

proti

Evropské komisi, zastoupené W. Möllsem, F. Castillo de la Torrem a R. Sauerem, jako zmocněnci, ve spolupráci s N. Coutrelisem, advokáty,

žalované,

jejímž předmětem je zrušení nebo změna rozhodnutí Komise C(2010) 4160 final ze dne 23. června 2010 týkajícího se postupu při provádění článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/36.212 – Samopropisovací papír),

TRIBUNÁL (druhý senát),

ve složení N. J. Forwood, předseda, F. Dehousse (zpravodaj) a J. Schwarcz, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: C. Kristensen, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 1. února 2012,

vydává tento

Rozsudek

Skutkový základ sporu

1 Na podzim roku 1996 papírenská skupina Sappi poskytla Komisi Evropských společenství informace, které Komisi vedly k podezření, že existuje nebo existovala tajná kartelová dohoda týkající se stanovení cen v odvětví samopropisovacího papíru.

* Jednací jazyk: francouzština.

2 V průběhu roku 1997 Komise provedla na základě nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, prvního nařízení, kterým se provádějí články [81 ES] a [82 ES] (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3), šetření u několika výrobců samopropisovacího papíru, zvláště u Papeteries Mougeot, Sappi a dalších společností, včetně Koehler a Arjo Wiggins Appelton plc (dále jen „AWA“).

3 Tato šetření se netýkala Copigraph, společnosti činné v tomto odvětví, ani Bolloré, její stoprocentní mateřské společnosti.

4 V listopadu 1998 žalobkyně prodala společnost Copigraph společnosti AWA.

5 Komise v roce 1999 zaslala žádosti o informace několika společnostem, mezi kterými byly AWA, Papeteries Mougeot, Divipa, Koehler a Copigraph. Dne 20. prosince 1999 tak Copigraph obdržela žádost Komise o informace.

6 Dne 26. července 2000 Komise přijala oznámení námitek (dále jen „první oznámení námitek“), které zaslala 17 společnostem, mezi kterými byly Copigraph, žalobkyně, jakožto mateřská společnost Copigraph, jakož i AWA, Divipa, Mougeot, Koehler a Sappi, Stora Enso Oyj (dále jen „Stora“) a Mitsubishi HiTec Paper Bielefeld GmbH.

7 V prvním oznámení námitek Komise uvedla, že má v úmyslu přičíst žalobkyni vytýkané protiprávní jednání, z důvodu její odpovědnosti jako stoprocentní mateřské společnosti Copigraph v době protiprávního jednání, za účast Copigraph na kartelové dohodě.

8 Dne 20. prosince 2001 Komise přijala rozhodnutí 2004/337/ES v řízení podle článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/E-1/36.212 – Samopropisovací papír) (Úř. věst. 2004, L 115, s. 1). V tomto rozhodnutí Komise žalobkyni přičetla vytýkané protiprávní jednání nejen jakožto stoprocentní mateřské společnosti Copigraph, nýbrž rovněž z důvodu její osobní a přímé účasti na aktivitách v rámci kartelové dohody.

9 Návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 11. dubna 2002 a zapsaným do rejstříku pod číslem T-109/02 žalobkyně podala žalobu na neplatnost směřující proti rozhodnutí 2004/337.

10 Rozsudkem ze dne 26. dubna 2007, Bolloré a další v. Komise (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 a T-136/02, Sb. rozh. s. II-947, dále jen „rozsudek Bolloré“), Tribunál konstatoval, že první oznámení námitek neumožnilo žalobkyni seznámit se s námitkou vycházející z její osobní a přímé účasti na aktivitách v rámci kartelové dohody, dokonce ani se skutečnostmi uvedenými Komisí v rozhodnutí 2004/337 na podporu této námitky, takže si tento podnik nemohl zajistit svou obhajobu ve správním řízení ohledně této námitky a těchto skutečností (výše uvedený rozsudek Bolloré, bod 79).

11 Přesto v bodech 80 a 81 rozsudku Bolloré Tribunál uvážil, že konstatovaná vada způsobí neplatnost rozhodnutí 2004/337, pouze pokud tvrzení Komise nemohou být právně dostačujícím způsobem prokázána na základě jiných skutečností uvedených v tomto rozhodnutí, ke kterým se dotyčné společnosti mohly vyjádřit. Tribunál dodal, že pokud by se při přezkumu ve věci samé ukázalo, že Komise právem považovala žalobkyni za odpovědnou za účast její dceřiné společnosti Copigraph na kartelové dohodě, protiprávnost, které se Komise dopustila, by nepostačovala k odůvodnění zrušení daného rozhodnutí, protože by nemohla mít určující vliv, pokud jde o jeho výrok.

12 Po přezkumu věci samé vedly tyto úvahy Tribunál ke zjištění, že odpovědnost žalobkyně za protiprávní jednání její dceřiné společnosti je prokázána nezávisle na přímé účasti mateřské společnosti, a k potvrzení rozhodnutí 2004/337 v rozsahu, v němž ukládá žalobkyni povinnost zaplatit pokutu uloženou Komisí.

13 Na základě kasačního opravného prostředku podaného žalobkyní zejména z důvodu porušení jejího práva na obhajobu Soudní dvůr rozsudkem ze dne 3. září 2009, Papierfabrik August Koehler a další v. Komise (C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P, Sb. rozh. s. I-7191, dále jen „rozsudek PAK“) zrušil rozsudek Bolloré, bod 10 výše, jakož i rozhodnutí 2004/337 v rozsahu, v němž se týkal žalobkyně.

14 Soudní dvůr měl za to, že skutečnost, že rozhodnutí 2004/337 stanovilo odpovědnost žalobkyně za její účast, jakožto mateřské společnosti Copigraph, navíc k osobní účasti této mateřské společnosti, nevylučuje možnost, že uvedené rozhodnutí bylo založeno na jednáních, ohledně kterých žalobkyně nebyla schopná zajistit svoji obhajobu (rozsudek PAK, bod 13 výše, bod 44).

15 Soudní dvůr dodal, že se tak Tribunál dopustil právního pochybení tím, že nevyvodil žádný právní důsledek ze svého rozhodnutí, podle kterého nebylo právo žalobkyně na obhajobu respektováno (rozsudek PAK, bod 13 výše, bod 45), a že je tedy třeba zrušit rozsudek Bolloré, bod 10 výše, v rozsahu, v němž se týká žalobkyně (rozsudek PAK, bod 13 výše, bod 46).

16 Soudní dvůr, vydávaje sám konečné rozhodnutí ve věci, v souladu s čl. 61 prvním pododstavcem statutu Soudního dvora v podstatě rozhodl, že žalobní důvod směřující ke zrušení rozhodnutí 2004/337 vznesený žalobkyní, vycházející z porušení práva na obhajobu, je opodstatněný a že toto rozhodnutí musí být v rozsahu, v něm se týká žalobkyně, zrušeno (rozsudek PAK, bod 13 výše, bod 48).

17 Po tomto zrušení Komise přijala dne 15. září 2009 nové oznámení námitek (dále jen „druhé oznámení námitek“), které zaslala žalobkyni.

18 V tomto oznámení Komise žalobkyni informovala o svém záměru činit žalobkyni odpovědnou za protiprávní jednání jakožto mateřskou společnost společnosti Copigraph, jakož i za její přímou účast v kartelové dohodě (body 7 a 378 druhého oznámení námitek).

19 Vyjádřeními ze dne 16. února 2010 žalobkyně na toto oznámení námitek odpověděla.

20 Dne 23. června 2010, po konzultaci poradního výboru pro restriktivní praktiky a dominantní postavení a s přihlédnutím k závěrečné zprávě úředníka pro slyšení přijala Komise rozhodnutí C(2010) 4160 final týkající se postupu při provádění článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/36.212 – Samopropisovací papír) (dále jen „napadené rozhodnutí“).

21 V napadeném rozhodnutí Komise uvedla, že tímto rozhodnutím napravuje protiprávnost konstatovanou Soudním dvorem v rozsudku PAK, bod 13 výše, a pokračuje v řízení od okamžiku, kdy tato protiprávnost nastala (body 6 a 7 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

22 Podle Komise mělo druhé oznámení námitek napravit vady řízení, ke kterým došlo při přijetí rozhodnutí 2004/337. Komise dodala, že druhé oznámení námitek žalobkyni umožnilo se hájit, pokud jde o odpovědnost nikoli pouze jakožto mateřské společnosti za protiprávní chování její dceřiné společnosti Copigraph, nýbrž i za její osobní a přímou účast v kartelové dohodě (bod 8 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

23 Komise uvedla, že napadené rozhodnutí navazuje na druhé oznámení námitek a že se znění tohoto rozhodnutí zakládá, pokud jde o meritum věci, na znění rozhodnutí ze dne 20. prosince 2001 a že zohledňuje rozsudek Bolloré, bod 10 výše, jakož i rozsudek PAK, bod 13 výše (bod 9 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

24 Na základě svého sdělení ze dne 18. července 1996 o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod (Úř. věst. C 207, s. 4, dále jen „sdělení o spolupráci“), Komise žalobkyni přiznala dodatečné snížení výše pokuty o 5 % vedle snížení o 20 %, které bylo přiznáno v roce 2001 (bod 473 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

25 Článek 1 a čl. 2 první pododstavec napadeného rozhodnutí znějí takto:

„Článek 1

Bolloré porušila čl. 101 odst. 1 SFEU a čl. 53 odst. 1 dohody o EHP tím, že se účastnila souboru dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví samopropisovacího papíru.

Protiprávní jednání trvalo od ledna 1992 do září 1995.

Článek 2

Za protiprávní jednání uvedené v článku 1 se společnosti Bolloré ukládá pokuta ve výši 21 262 500 EUR."

Řízení a návrhová žádání účastníků řízení

26 Návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 3. září 2010 podala žalobkyně tuto žalobu.

27 Žalobkyně navrhuje, aby Tribunál:

— zrušil články 1 a 2 napadeného rozhodnutí;

— podpůrně velmi podstatně snížil výši pokuty, která jí je uložena v článku 2 uvedeného rozhodnutí;

— uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

28 Komise navrhuje, aby Tribunál:

— zamítl žalobu;

— uložil žalobkyni náhradu nákladů řízení.

Právní otázky

29 Na podporu své žaloby žalobkyně uvádí šest žalobních důvodů.

30 První žalobní důvod vychází z porušení článků 6 a 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP") a článků 41, 47 a 49 Listiny základních práv a svobod Evropské unie (Úř. věst. C 303, s. 1, dále jen „Listina"), jelikož sankce byla žalobkyni uložena v rozporu se zásadami legality trestných činů a trestů, právní jistoty, personality sankcí a práva na spravedlivý proces. Druhý žalobní důvod vychází z porušení pravidel promlčení. Třetí žalobní důvod vychází z porušení zásady rovného zacházení. Čtvrtý žalobní důvod vychází z porušení přiměřené lhůty a z nemožnosti se hájit z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek. Pátý žalobní důvod vychází z porušení pokynů ze dne 14. ledna 1998 o metodě stanovování pokut [uložených] podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 [UO] (Úř. věst. C 9, s. 3; dále jen „pokyny"), porušení zásad individualizace trestů a přiměřenosti a požadavku odůvodnění. Šestý žalobní důvod vychází z porušení sdělení o spolupráci a porušení zásad přiměřenosti a rovného zacházení.

K prvnímu žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení článků 6 a 7 EÚLP a článků 41, 47 a 49 Listiny

K první části vycházející z porušení zásad legality trestných činů a trestů a právní jistoty uvedených v článcích 6 a 7 EÚLP a článcích 47 a 49 Listiny a zásady osobní povahy sankcí uznané členskými státy Evropské unie

31 Podle žalobkyně Komise porušila zásadu legality trestných činů a trestů tím, že ji potrestala jakožto mateřskou společnost společnosti Copigraph. Žádné ustanovení nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích [101 SFEU]

a [102 SFEU] (Úř. věst. L 1, s. 1) nebo Smlouvy o FEU totiž údajně nestanoví možnost trestat společnost z důvodu, že je mateřskou společností účastníka kartelové dohody. Zásada právní jistoty je údajně porušena z důvodu naprosté nepředvídatelnosti odpovědnosti mateřských společností. Konečně potrestání žalobkyně jakožto mateřské společnosti údajně porušuje zásadu personality sankcí.

32 Pokud jde o zásadu legality trestných činů a trestů, Komise odpovídá zaprvé, že vytýkané protiprávní jednání je nesporně definováno v článku 101 SFEU, a zadruhé, že žalobkyně nemůže judikatuře upírat postavení pramene práva. Pokud jde o zásadu právní jistoty, údajně porušena nebyla. Pokud jde o odkaz na zásadu personality sankcí, tento odkaz podle Komise nebere v úvahu základ odpovědnosti mateřských společností za jednání jejich dceřiných společností.

33 Je třeba připomenout, že zásada legality trestných činů a trestů, která je součástí obecných zásad práva Unie, které jsou základem ústavních tradic společných členským státům, byla rovněž zakotvena několika mezinárodními smlouvami a zejména v čl. 7 odst. 1 EÚLP (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora ze dne 12. prosince 1996, X, C-74/95 a C-129/95, Recueil, s. I-6609, bod 25, ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, body 215 až 219, ze dne 3. května 2007, Advocaten voor de Wereld, C-303/05, Sb. rozh. s. I-3633, bod 49, a ze dne 22. května 2008, Evonik Degussa v. Komise, C-266/06 P, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 38).

34 Článek 7 EÚLP a článek 49 Listiny stanoví, že „[n]ikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem“.

35 Tato zásada legality trestných činů a trestů vyžaduje, aby zákon jasně definoval protiprávní jednání a tresty, které je potlačují. Tato podmínka je splněna, pokud má právní subjekt možnost se z textu příslušného ustanovení, a v případě potřeby z výkladu, který k němu podaly soudy, dozvědět, jaká konání a jaká opomenutí zakládají jeho trestněprávní odpovědnost (rozsudky Advocaten voor de Wereld, bod 33 výše, bod 50, a Evonik Degussa v. Komise, bod 33 výše, bod 39).

36 V tomto ohledu Soudní dvůr uznal, že z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že pojem „právo“ používaný v čl. 7 odst. 1 EÚLP odpovídá pojmu „zákon“, který je uveden v jiných ustanoveních téže úmluvy a zahrnuje jak právo legislativního, tak judikatorního původu (rozsudky Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 33 výše, bod 216, a Evonik Degussa v. Komise, bod 33 výše, bod 40).

37 Stejně jako nemůže být – a ostatně není – popíráno, že protiprávní jednání uváděné v projednávané věci je jasně definováno v článku 101 SFEU a v článku 53 Dohody o EHP, nelze popírat, že přičtení protiprávního jednání spáchaného dceřinou společností mateřské společnosti, z důvodu, že tyto společnosti tvoří jediný podnik ve smyslu unijního práva hospodářské soutěže a tedy, že se o mateřské společnosti má za to, že se účastnila protiprávního jednání ze stejného důvodu jako její dceřiná společnost, rovněž jasně vyplývá z práva Unie, podle již starší judikatury Soudního dvora a Tribunálu.

38 Ve svém rozsudku ze dne 14. července 1972, Imperial Chemical Industries v. Komise (48/69, Recueil, s. 619) se totiž Soudní dvůr domníval, že okolnost, že dceřiná společnost má oddělenou právní subjektivitu, nepostačuje k vyloučení možnosti, že její jednání bude přičteno její mateřské společnosti. Soudní dvůr dodal, že tomu tak zejména může být, pokud uvedená dceřiná společnost neurčuje samostatně své chování na trhu, nýbrž v zásadě uskutečňuje pokyny, které jí uděluje mateřská společnost (body 132 a 133 rozsudku).

39 Ve svém rozsudku ze dne 25. října 1983, AEG-Telefunken v. Komise (107/82, Recueil, s. 3151), Soudní dvůr, v případě jednání stoprocentní dceřiné společnosti AEG, přičetl AEG jednání její dceřiné společnosti na základě předpokladu, podle kterého dceřiná společnost sledovala politiku vytýčenou mateřskou společností (bod 50 rozsudku).

40 Ve svém rozsudku ze dne 16. listopadu 2000, Metsä-Serla a další v. Komise (C-294/98 P, Recueil, s. I-10065), Soudní dvůr uvedl, že je ustálenou judikaturou, že protisoutěžní jednání společnosti může být přičteno jiné společnosti, pokud neurčovala své jednání na trhu samostatně, ale v zásadě uplatňovala pokyny vydané posledně uvedenou společností, zejména s ohledem na hospodářské a právní vazby, které je spojují (bod 27 rozsudku). Soudní dvůr dodal, že za těchto podmínek výklad čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, který učinil Tribunál, nemůže být považován za odporující zásadě legality, jelikož žalobkyním, kterým byla přičtena odpovědnost za jednání narušující hospodářskou soutěž, kterého se dopustilo sdružení uvádějící na trh jejich výrobky, byla na základě tohoto článku uložena pokuta za protiprávní jednání, u něhož se mělo z důvodu tohoto přičtení odpovědnosti za to, že se jej dopustily ony samy (bod 28 rozsudku).

41 Konečně ve svých rozsudcích ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise (C-97/08 P, Sb. rozh. s. I-8237, bod 58), ze dne 20. ledna 2011, General Química a další v. Komise (C-90/09 P, Sb. rozh. s. I-1, bod 37), ze dne 29. března 2011, ArcelorMittal Luxembourg v. Komise a Komise v. ArcelorMittal Luxembourg a další (C-201/09 P a C-216/09 P, Sb. rozh. s. I-2239, bod 96), a ze dne 29. září 2011, Arkema v. Komise (C-520/09 P, Sb. rozh. s. I-8901, bod 38), Soudní dvůr znovu potvrdil, že chování dceřiné společnosti může být přičteno mateřské společnosti zejména tehdy, když tato dceřiná společnost neurčuje samostatně své chování na trhu, ale v zásadě uplatňuje pokyny, které jí uděluje mateřská společnost.

42 Z předcházejících úvah vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, napadené rozhodnutí, kterým jí byla uložena sankce z důvodu, že byla mateřskou společností účastníka kartelové dohody, se kterým tvořila hospodářskou jednotku, nijak neporušuje zásadu legality trestných činů a trestů.

43 Mimoto a na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, podmínky odpovědnosti mateřských společností na základě jednání jejich dceřiných společností nejsou nijak stiženy „naprostou nepředvídatelností“, která by podle ní byla v rozporu se zásadou právní jistoty.

44 Nejprve, již před protiprávním obdobím, Soudní dvůr jasně uznal existenci předpokladu, podle kterého mateřská společnost, která vlastní 100 % kapitálu dceřiné společnosti účinně vyvíjí určující vliv na její jednání (rozsudek AEG-Telefunken v. Komise, bod 39 výše, bod 50).

45 Následně bylo takto vyvozené řešení uplatněno v rozsudcích navazujících na rozsudek uvedený v bodě 44 výše (rozsudky Tribunálu ze dne 1. dubna 1993, BPB Industries a British Gypsum v. Komise, T-65/89, Recueil, s. II-389, body 149 a 150; ze dne 14. května 1998, Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise, T-354/94, Recueil, s. II-2111, bod 80; ze dne 20. dubna 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T- 325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Recueil, s. II-931, body 960, 961 a 984; ze dne 30. září 2003, Michelin v. Komise, T-203/01, Recueil, s. II-4071, bod 290; ze dne 15. června 2005, Tokai Carbon a další v. Komise, T-71/03, T-74/03, T-87/03 a T-91/03, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, body 58 až 60; ze dne 15. září 2005, DaimlerChrysler v. Komise, T-325/01, Sb. rozh. s. II-3319, body 219 až 221; ze dne 27. září 2006, Akzo Nobel v. Komise, T-330/01, Sb. rozh. s. II-3389, body 81 až 83; Avebe v. Komise, T-314/01, Sb. rozh. s. II-3085, bod 136; Jungbunzlauer v. Komise, T-43/02, Sb. rozh. s. II-3435, bod 125; ze dne 12. září 2007, Prym a Prym Consumer v. Komise, T-30/05, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 146; ze dne 12. prosince 2007, Akzo Nobel a další v. Komise, T-112/05, Sb. rozh. s. II-5049, body 60 až 62; ze dne 8. července 2008, Lafarge v. Komise, T-54/03, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, body 541 až 560; ze dne 8. října 2008, Schunk a Schunk Kohlenstoff-Technik v. Komise, T-69/04, Sb. rozh. s. II-2567, body 56 až 58; ze dne 30. dubna 2009, Itochu v. Komise, T-12/03, Sb. rozh. s. II-883, body 49 až 51; ze dne 30. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, T-175/05, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, body 91 a 92, a Hoechst v. Komise, T-161/05, Sb. rozh. s. II-3555, bod 59).

46 Toto posledně uvedené konstatování, které se týká uplatnění takto vyvozeného řešení v rozsudcích navazujících na rozsudek AEG-Telefunken v. Komise, bod 39 výše, není nijak zpochybněno odkazem učiněným žalobkyní na bod 198 stanoviska generálního advokáta Bota předneseného v řízení, ve

kterém byl vydán rozsudek ArcelorMittal Luxembourg v. Komise, bod 41 výše (toto stanovisko dosud nebylo zveřejněno ve Sbírce rozhodnutí), s uvedením, že se Soudní dvůr v tomto rozsudku (body 95 až 100) neřídil návrhy, které generální advokát formuloval v bodě 213 svého stanoviska.

47 Pokud jde o argument, podle kterého odpovědnost mateřských společností není předvídatelná, jelikož je založena na pojmu podniku, který je sám o sobě neurčitý a stále se vyvíjí, je třeba jej zamítnout.

48 Okolnost, že pojem podniku pokrývá potenciálně odlišné způsoby výkonu hospodářské činnosti, protože podle judikatury podnik v unijním právu hospodářské soutěže zahrnuje každou entitu vykonávající hospodářskou činnost, bez ohledu na právní status této entity a její způsob financování, a že pojem podnik, zasazený do tohoto kontextu, musí být chápán jako pojem označující hospodářskou jednotku, i když z právního hlediska je tato hospodářská jednotka složena z více fyzických nebo právnických osob (viz rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 41 výše, body 54 a 55, a citovaná judikatura), totiž nic nemění na tom, že pojem podniku jakožto hospodářské jednotky je skutečně vymezený a předvídatelný, pokud jde o vztahy mezi mateřskými společnostmi a stoprocentně vlastněnými dceřinými společnostmi.

49 Kromě toho okolnost, že Komise může sankci uložit výlučně dceřiné společnosti nebo výlučně mateřské společnosti nebo oběma nijak neporušuje zásadu právní jistoty, která vyžaduje, aby právní normy byly jasné a přesné a aby jejich cílem bylo zajistit předvídatelnost právních stavů a vztahů (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. září 2005, Irsko v. Komise, C 199/03, Sb. rozh. s. I-8027, bod 69).

50 Možnost Komise uložit sankci jedné nebo druhé entitě, mateřské a dceřiné společnosti, které tvoří podnik, který porušil článek 101 SFEU nebo článek 53 Dohody o EHP, totiž jasně vyplývá ze společné a nerozdílné povahy jejich odpovědnosti, připomenuté judikaturou citovanou v bodě 45 výše (v tomto smyslu viz rovněž rozsudky Soudního dvora ze dne 2. října 2003, Aristrain v. Komise, C-196/99 P, Recueil, s. I-11005, bod 99, *in fine*, a Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 33 výše, bod 118, *in fine*).

51 Konečně, pokud jde o argument, podle kterého je potrestání žalobkyně v rozporu se zásadou personality sankcí, podle které je každý odpovědný pouze za svůj vlastní čin, stačí uvést, že tento argument nebere v úvahu podstatu odpovědnosti mateřské společnosti, která není objektivní odpovědností za jednání jiné osoby, nýbrž odpovědností za zaviněné jednání, která je osobní povahy.

52 Jak připomněl Soudní dvůr, spočívá totiž unijní právo hospodářské soutěže na zásadě osobní odpovědnosti hospodářské jednotky, která se dopustila protiprávního jednání. Pokud je tedy mateřská společnost součástí této hospodářské jednotky, je tato mateřská společnost považována za společně a nerozdílně odpovědnou za porušení práva hospodářské soutěže spolu s ostatními právnickými osobami tvořícími tuto hospodářskou jednotku. I když se totiž mateřská společnost neúčastní přímo na protiprávním jednání, vykonává v tomto případě rozhodující vliv na dceřiné společnosti, které se na tomto jednání podílely. Z toho vyplývá, že v tomto kontextu nemůže být odpovědnost mateřské společnosti považována za objektivní odpovědnost (rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 41 výše, bod 77). Za takových okolností je mateřská společnost odsouzena za protiprávní jednání, o němž se má za to, že se ho dopustila sama (rozsudky Metsä-Serla a další v. Komise, bod 40 výše, bod 34, a Schunk Kohlenstoff-Technik a další v. Komise, bod 45 výše, bod 74).

53 Z předcházejících úvah vyplývá, že žalobkyně neprávem tvrdí, že napadené rozhodnutí porušuje zásady legality trestných činů a trestů, právní jistoty a osobní povahy sankcí. Tato část prvního žalobního důvodu tedy musí být zamítnuta.

K druhé části vycházející z toho, že podmínky, za kterých byla žalobkyně slyšena, porušují právo na spravedlivý proces uvedené v článku 6 EÚLP a v článcích 41 a 47 Listiny, jakož i požadavek nestrannosti

54 V této části prvního žalobního důvodu žalobkyně v podstatě tvrdí, že Komise porušila její právo na spravedlivý proces. Žalobkyně totiž údajně nebyla vyslyšena „svými soudci“, jelikož žádný z členů kolegia Komise nebyl přítomen na jejím slyšení. Kromě toho údajně nebyl dodržen požadavek nestrannosti řízení, jak objektivní, tak subjektivní.

55 Komise odpovídá, že není soudem. Skutečnost, že žádný z jejích členů nebyl přítomen na slyšení, nijak neporušuje řízení, které je řízením správním. Pokud jde o výtku týkající se porušení požadavku nestrannosti, je podle Komise irelevantní, protože je založena na postulátu, že Komise je soudem. Ostatně Komise, která nijak nepopírá, že tomuto požadavku podléhá, ho dodržela.

56 Pokud jde nejprve o argumentaci vycházející z toho, že bylo porušeno právo žalobkyně na spravedlivý proces z důvodu, že nebyla vyslyšena „svými soudci“, je třeba ji zamítnout.

57 Tato argumentace je totiž založena na premise, že Komise je soudem ve smyslu článku 6 EÚLP a článku 47 Listiny. Z ustálené judikatury však vyplývá, že Komise není soudem ve smyslu těchto ustanovení (rozsudek Soudního dvora ze dne 29. října 1980, van Landewyck a další v. Komise, 209/78 až 215/78 a 218/78, Recueil, s. 3125, bod 81; rozsudky Tribunálu ze dne 14. května 1998, Enso Española v. Komise, T-348/94, Recueil, s. II-1875, bod 56, a Lafarge v. Komise, bod 45 výše, bod 38).

58 Mimoto, pokud jde konkrétně o skutečnost, že žádný z členů kolegia Komise nebyl přítomen na slyšení žalobkyně, tato okolnost nemůže způsobit vadu správního řízení vedeného Komisí.

59 Ve věci, ve které se žalobkyně dovolává právě nepřítomnosti členů Komise při jejím slyšení, proto Soudní dvůr rozhodl, že v rámci správního řízení v oblasti hospodářské soutěže, nic nebrání tomu, aby členové Komise pověření přijmout rozhodnutí ukládající pokuty byly informováni o výsledcích slyšení osobami, které Komise pověřila k jeho provedení (rozsudky Soudního dvora ze dne 15. července 1970, Buchler v. Komise, 44/69, Recueil, s. 733, body 19 až 23).

60 Toto řešení, založené na správní – a nikoli soudní – povaze řízení před Komisí, bylo přijato v kontextu nařízení Komise č. 99/63/EHS ze dne 25. července 1963 o slyšeních podle čl. 19 odst. 1 a 2 nařízení Rady č. 17 (Úř. věst. L 127, s. 2268) a konkrétně čl. 9 odst. 1. Zůstává platným v kontextu nařízení Komise (ES) č. 773/2004 ze dne 7. dubna 2004 o vedení řízení Komise podle článků [101 SFEU] a [102 SFEU] (Úř. věst. L 123, s. 18) a konkrétně čl. 14 odst. 1.

61 Z předcházejících úvah vyplývá, že argument vycházející z porušení práva na spravedlivý proces z důvodu, že žalobkyně „nebyla vyslyšena svými soudci“, je neopodstatněný.

62 Dále je třeba zkoumat argumentaci žalobkyně, podle které nebyl dodržen požadavek nestrannosti řízení, jak objektivní, tak subjektivní.

63 Zaprvé žalobkyně uvádí, že Komise porušuje požadavek nestrannosti tím, že kumuluje funkce vyšetřování a trestání.

64 Je však třeba uvést, že tento argument, stejně jako odkaz učiněný v tomto kontextu na rozsudek ESLP Dubus S.A. v. Francie, č. 5242/04, ze dne 11. června 2009 rovněž spočívají na chybné premise, že Komise je soudem ve smyslu článku 6 EÚLP a článku 47 Listiny.

65 Komise samozřejmě v průběhu správního řízení musí, jak to ostatně sama uvádí, dodržovat obecné zásady unijního práva (viz rozsudek Tribunálu ze dne 15. března 2000, Cimenteries CBR a další v. Komise, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Recueil, s. II-491, bod 718, a citovaná judikatura), mezi něž patří právo na spravedlivý proces, uvedené v článku 6 EÚLP a v článku 47 Listiny, jež se projevuje požadavkem nestrannosti, k jejímuž porušení údajně došlo.

66 Avšak skutečnost, že Komise, správní orgán, vykonává zároveň funkce vyšetřování a trestání protiprávních jednání, která porušují čl. 101 SFEU, nepředstavuje porušení tohoto požadavku nestrannosti, jelikož její rozhodnutí podléhají přezkumu soudem Unie (v tomto smyslu viz rozsudky Tribunálu Enso Española v. Komise, bod 57 výše, body 56 až 64, a ze dne 11. března 1999, Aristrain v. Komise, T-156/94, Recueil, s. II-645, body 102 a 103).

67 Okolnost, že napadené rozhodnutí bylo přijato po zrušení prvního rozhodnutí soudem Unie, toto posouzení nijak nezpochybňuje.

68 Zadruhé žalobkyně tvrdí, že Komise porušila požadavek subjektivní nestrannosti svým jednáním a svými prohlášeními před a v průběhu řízení, které vedlo k přijetí napadeného rozhodnutí.

69 Žalobkyně uvádí na jedné straně některá prohlášení člena Komise pověřeného politikou hospodářské soutěže týkající se případů „opětného přijetí“ rozhodnutí zrušených z procesních důvodů, na druhé straně některé výrazy použité Komisí pro označení tohoto řízení, a konečně některé výrazy napadeného rozhodnutí, ze kterých údajně vyplývá, že posledně uvedené rozhodnutí pro Komisi představovalo pouze „správní formalitu“, o jejímž nepříznivém výsledku pro žalobkyni nebylo žádných pochyb.

70 Konkrétně ještě před zahájením tohoto řízení údajně člen Komise pověřený politikou hospodářské soutěže netajil, v tiskových zprávách týkajících se dřívějších případů „opětného přijetí“, postup, který Komise zamýšlí přijmout vůči podnikům, u kterých soud Unie uznal porušení práv. Údajně tak uvedl, že „podniky tedy mohou mít jistotu, že z procesních důvodů neuniknou pokutám uloženým v případech kartelových dohod“ a že „Komise zasílá jasnou zprávu, podle které účastníci kartelové dohody nemohou uniknout pokutám z procesních důvodů“.

71 Kromě toho výrazy použité Komisí k označení tohoto řízení údajně nepochybně svědčí o jeho primárním účelu a jeho plánovaném výsledku: ve své tiskové zprávě k napadenému rozhodnutí Komise uvádí, že „znovu přijala“ své rozhodnutí vůči žalobkyni a popisuje toto řízení v napadeném rozhodnutí jako pouhé „pokračování“ v původním řízení, a nikoli jako řízení nové.

72 Konečně účelem druhého oznámení námitek údajně bylo, jak přiznala sama Komise, oznámit žalobkyni novou námitku týkající se její osobní účasti. V tomto ohledu skutečnost, že se Komise zdá být udivena tím, že žalobkyně „využila“ tohoto řízení pro zodpovězení první námitky o její roli jakožto mateřské společnosti, ukazuje, že toto řízení pro Komisi představuje „pouhou správní formalitu“.

73 Je třeba uvést, že tvrzení Komise o její rozhodnosti týkající se toho, aby účastníci kartelových dohod neunikli z procesních důvodů sankcím vyplývajícím z unijního práva, není žádným projevem neobjektivnosti, nýbrž pouze tvrzením o její jasné vůli, která je plně ve shodě s posláním, které Komise má, napravit, případ od případu, zjištěné vady řízení, aby nebyla oslabena účinnost unijního práva hospodářské soutěže.

74 Kromě toho nelze spatřovat žádnou neobjektivnost v tom, že Komise pokračuje v řízení od okamžiku, k němuž byla konstatována protiprávnost. V tomto ohledu vyplývá z judikatury, že zrušení unijního aktu nemá nezbytně vliv na přípravné akty k uvedeného aktu (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1998, Španělsko v. Komise, C-415/96, Recueil, s. I-6993, bod 32, a citovaná judikatura), jelikož řízení směřující k nahrazení zrušeného aktu může být v zásadě provedeno znovu od bodu, v němž protiprávnost nastala (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 73).

75 V projednávané věci vyplývala protiprávnost z rozdílu mezi rozhodnutím 2004/337 a prvním oznámením námitek, jelikož toto rozhodnutí poprvé prohlásilo žalobkyni zodpovědnou za protiprávní jednání rovněž v jejím postavení jakožto přímého pachatele. Zasláním nového oznámení námitek žalobkyni, ve kterém jí vytkla protiprávní jednání i v tomto postavení, Komise napravila protiprávnost konstatovanou Soudním dvorem.

76 Skutečnost, že Komise v tiskové zprávě v anglickém znění týkající se napadeného rozhodnutí uvedla, že „znovu přijala“ rozhodnutí – přičemž francouzské znění uvádí „přijetí nového rozhodnutí“ – neprokazuje, že Komise jednala vůči žalobkyni v rámci řízení, které vedlo k tomuto rozhodnutí, neobjektivně.

77 Žalobkyně neprokázala, že Komise v opětném provedení řízení spatřovala „pouhou správní formalitu“ v tom smyslu, že by tento orgán nepřikládal žádnou důležitost důkazům předloženým žalobkyní v tomto řízení. Naopak se zdá, že Komise přijala napadené rozhodnutí, které ostatně obsahuje snížení částky pokuty uložené žalobkyni, jako výsledek kontradiktorního řízení a s ohledem na důkazy předložené žalobkyní.

78 Ostatně, pokud žalobkyně směřuje k tvrzení údajné podjatosti Komise vůči ní, je třeba připomenout, že existence protiprávního jednání musí být posuzována pouze na základě důkazů shromážděných Komisí. Pokud je tedy naplnění skutkové podstaty protiprávního jednání na konci správního řízení skutečně prokázáno, nemůže důkaz o tom, že Komise v průběhu tohoto řízení předčasně vyjádřila své přesvědčení, že k uvedenému protiprávnímu jednání došlo, vyvrátit samotný důkaz o protiprávním jednání. Ve věci samé je tedy jedinou relevantní otázkou, zda byl předložen důkaz protiprávního jednání či nikoli (rozsudky Tribunálu Cimenteries CBR a další v. Komise, bod 65 výše, bod 726, a ze dne 5. dubna 2006, Degussa v. Komise, T-279/02, Sb. rozh. s. II-897, bod 414).

79 Z výše uvedených úvah vyplývá, že výtka vycházející z porušení požadavku nestrannosti musí být zamítnut.

80 Jelikož první žalobní důvod směřující ke zrušení není opodstatněný v žádné ze svých částí, je třeba jej zamítnout.

81 Pokud jde o sled zkoumání projednávané žaloby, je třeba uvést, že druhý žalobní důvod vycházející z porušení pravidel promlčení v oblasti ukládání sankcí se může pojmově týkat pouze uložení pokuty, nikoli samotného konstatovaní protiprávního jednání (viz v tomto smyslu rozsudky Tribunálu ze dne 6. října 2005, Sumitomo Chemical a Sumika Fine Chemicals v. Komise, T-22/02 a T-23/02, Sb. rozh. s. II-4065, body 40 až 64, a ze dne 16. listopadu 2006, Peróxidos Orgánicos v. Komise, T-120/04, Sb. rozh. s. II-4441, bod 18). Druhý žalobní důvod bude tudíž zkoumán po žalobních důvodech směřujících ke zpochybnění legality napadeného rozhodnutí, pokud jde o konstatování protiprávního jednání.

82 Za těchto podmínek je ve zkoumání projednávané žaloby třeba pokračovat třetím žalobním důvodem.

K třetímu žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení zásady rovného zacházení

83 Žalobkyně tvrdí, že ve srovnání se společností Stora s ní bylo v napadeném rozhodnutí nerovně zacházeno. Stora, která byla stejně jako žalobkyně mateřskou společností dceřiné společnosti, která se účastnila protiprávního jednání, údajně na rozdíl od žalobkyně nebyla potrestána jakožto mateřská společnost, ačkoli na rozdíl od žalobkyně byla v době zaslání prvního oznámení námitek stále minoritní akcionářkou své bývalé dceřiné společnosti a byla jedním z celosvětových vůdců na trhu papíru.

84 Komise uvádí, že Stora byla v situaci odlišné od situace žalobkyně v okamžiku přijetí rozhodnutí 2004/337. Ať již tomu je jakkoli, podnik nemůže uniknout odpovědnosti v rámci práva hospodářské soutěže pouze z toho důvodu, že s jinými podniky bylo zacházeno rozdílně. Konečně Komise požívá poté, co se podnik dopustil zjištěného protiprávního jednání, diskreční pravomoci, pokud jde o volbu adresáta rozhodnutí a osoby povinné k zaplacení pokuty.

85 Podle judikatury zásada rovného zacházení vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno (rozsudek Soudního dvora ze dne 13. prosince 1984, Sermide, 106/83, Recueil, s. 4209, bod 28, a rozsudek Tribunálu ze dne 14. května 1998, BPB de Eendracht v. Komise, T-311/94, Recueil, s. II-1129, bod 309).

86 Rovnou je třeba konstatovat, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, Stora a žalobkyně nebyly ve srovnatelných situacích.

87 I když je pravdou, že obě tyto společnosti byly mateřskými společnostmi dceřiných společností zapojených do protiprávního jednání, a bylo jim z tohoto důvodu určeno první oznámení námitek, nic to nemění na tom, že Komise pouze v případě skupiny Bolloré konstatovala, že mateřská společnost za protiprávní jednání odpovídala i jakožto přímý pachatel. V bodě 355 odůvodnění rozhodnutí 2004/337 a poté v bodě 376 odůvodnění napadeného rozhodnutí tak Komise výslovně uvedla, že existují důkazy o přímé účasti žalobkyně v protiprávním jednání.

88 Tyto okolnosti uvedené Komisí mohou pouze přispět k zesílení důkazu o určujícím vlivu žalobkyně na dceřinou společnost v průběhu protiprávního období, a tedy o její odpovědnosti jako mateřské společnosti, zatímco naopak, pokud jde o společnost Stora, Komise v bodě 360 rozhodnutí 2004/337, a poté v bodě 31 napadeného rozhodnutí, uvedla, že činnosti skupiny Stora v odvětví samopropisovacího papíru byly vykonávány „přímo“ dceřinou společností Stora Feldmühle AG až do konce roku 1992, přičemž tyto činnosti byly od roku 1993 soustředěny v nové dceřiné společnosti patřící dceřiné společnosti Stora Feldmühle AG.

89 Tato konstatování Komise dostatečně prokazují, že mateřské společnosti skupin Stora a Bolloré nebyly v průběhu protiprávního období ve srovnatelných situacích, a proto přičtení odpovědnosti žalobkyni jakožto mateřské společnosti, zatímco Stora nakonec nebyla jakožto mateřská společnost potrestána, neporušuje zásadu rovného zacházení.

90 Co se týče okolností, že Stora byla po skončení protiprávního období a na rozdíl od žalobkyně stále akcionářkou své bývalé dceřiné společnosti a že působila na celosvětovém trhu papíru, nic to nemění na konstatováních uvedených v předcházejícím bodě.

91 Vedle předcházejících dostačujících úvah, je třeba uvést to, že v případě skupiny Bolloré dceřiná společnost zapojená do protiprávního jednání (Copigraph) úplně ukončila činnost v prosinci 1999, a byla tedy v době přijetí rozhodnutí 2004/337 sotva schopna zaplatit jakoukoli pokutu. Naopak dceřiná společnost společnosti Stora, která byla mezitím prodána skupině Mitsubishi, nadále v době přijetí rozhodnutí 2004/337 v plném rozsahu činnost vykonávala.

92 I když tyto skutečnosti samy o sobě nevysvětlují, proč Stora nebyla v roce 2001 potrestána jako mateřská společnost, zatímco žalobkyně takto potrestána byla, objasňují kontext přijetí rozhodnutí 2004/337 a konkrétní potřebu Komise potrestat – k zajištění účinnosti svého rozhodnutí a jeho odrazujícího účinku vůči žalobkyni – spíše mateřskou společnost nežli její dceřinou společnost, která již nevykonávala činnost, zatímco v případě společnosti Stora bylo možno dosáhnout týchž cílů prostřednictvím dceřiné společnosti.

93 Konečně je třeba připomenout, že jestliže podnik svým chováním porušil článek 101 SFEU, nemůže se vyhnout sankci z důvodu, že jinému hospodářskému subjektu pokuta uložena nebyla, pokud, jak je tomu v projednávaném případě, situace tohoto posledně uvedeného subjektu není předmětem řízení před soudem Unie (rozsudek Soudního dvora ze dne 31. března 1993, Ahlström Osakeyhtiö a další v. Komise, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85, Recueil, s. I-1307, bod 197; rozsudky Tribunálu ze dne 5. prosince 2006, Westfalen Gassen Nederland v. Komise, T-303/02, Sb. rozh. s. II-4567, bod 141, a ze dne 1. července 2008, Compagnie maritime belge v. Komise, T-276/04, Sb. rozh. s. II-1277, bod 94).

94 S ohledem na předchozí úvahy je třeba tento žalobní důvod zamítnout.

K čtvrtému žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení přiměřené lhůty a nemožnosti se hájit z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek

95 Žalobkyně Komisi vytýká, že jí druhé oznámení námitek nedoručila v přiměřené lhůtě, totiž více než čtrnáct let poté, co nastaly skutkové okolnosti. Tato délka je údajně způsobena tím, že Komise ponechala v platnosti prvé rozhodnutí, které Soudní dvůr následně zrušil.

96 Uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek údajně žalobkyni bránila hájit se proti námitce týkající se její odpovědnosti jakožto mateřské společnosti Copigraph. Nyní se totiž musí poprvé hájit, pokud jde o věcnou správnost skutkových zjištění vytýkaných společnosti Copigraph, na která nemusela reagovat v rámci původního řízení a kterým se každopádně nemohla bránit v rámci uvedeného řízení.

97 Taková dlouhá doba též bránila žalobkyni v tom, aby se hájila proti námitce týkající se její osobní účasti na protiprávním jednání.

98 Komise tvrdí, že sled řízení v projednávané věci svědčí o tom, že délka lhůty není vůbec nepřiměřená. Připomíná, že pokud jde o uložení pokuty, je zásada přiměřené lhůty provedena prostřednictvím pravidel promlčení.

99 Odkaz na lhůtu čtrnácti let údajně nezohledňuje první oznámení námitek a rozhodnutí 2004/337. Kromě toho nelze brát v úvahu délku řízení před soudem Unie. Pokud jde o skutečnost, že Komise „ponechala“ v platnosti rozhodnutí 2004/337, nelze jí to vyčítat.

100 Pokud jde o tvrzení, že uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek zasáhla do práva žalobkyně na obhajobu, toto není prokázáno.

101 Pokud jde o odpovědnost žalobkyně jako mateřské společnosti Copigraph, druhé oznámení námitek se neodlišuje od prvního oznámení námitek. Žalobkyně přitom byla schopna zajistit si obhajobu v této souvislosti v roce 2000 a zpochybnit věcnou správnost skutkových zjištění, pokud tak chtěla učinit. Skutečnost, že to neudělala, údajně vyplývá z její svobodné volby obhajoby. Pokud jde o skutečnost, že se žalobkyně řízení nezúčastnila od počátku, Komise připomíná, že sporná fáze řízení začíná oznámením námitek, že podniky nemají žádné právo být předmětem vyšetřování a že způsob vedení řízení Komisí nemůže záviset na konkrétních okolnostech existujících v každém jednotlivém podniku. V žalobě proti rozhodnutí 2004/337 žalobkyně ostatně ukázala svou schopnost hájit se ve věci samé.

102 Pokud jde o odpovědnost žalobkyně za její osobní účast v protiprávním jednání, Komise rovněž považuje za neprokázanou neschopnost žalobkyně se hájit. Skutkové okolnosti uvedené v napadeném rozhodnutí jsou údajně stejné jako ty, které byly uvedeny v rozhodnutí 2004/337, a byly žalobkyni známy. Žalobkyně, která byla upozorněna na svou odpovědnost jak jakožto mateřská společnost, tak i jako zaměstnavatel osob, které se účastnily kartelových schůzek, nikdy nezpochybnila věcnou správnost skutkových zjištění, zatímco tito zaměstnanci u ní ještě byli zaměstnáni, nýbrž tento argument vznáší teprve po jejich odchodu.

103 Je třeba připomenout, že podle zásady přiměřené lhůty, která představuje obecnou zásadu unijního práva a je zakotvena v čl. 47 odst. 2 Listiny, je Komise povinna dodržet v rámci správních řízení přiměřenou lhůtu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 74 výše, bod 179, a rozsudek Tribunálu ze dne 30. září 2003, Aristoteleio Panepistimio Thessalonikis v. Komise, T-196/01, Recueil, s. II-3987, bod 229).

104 V tomto ohledu je ustálenou judikaturou, že se přiměřenost délky správního řízení posuzuje v závislosti na okolnostech každé věci a zejména na kontextu, v němž se nachází, na jednotlivých procesních fázích, které byly provedeny, na složitosti věci, jakož i na významu věci pro jednotlivé zúčastněné strany

(rozsudek ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 74 výše, bod 187; rozsudky Tribunálu ze dne 16. září 1999, Partex v. Komise, T-182/96, Recueil, s. II-2673, bod 177, a Aristoteleio Panepistimio Thessalonikis v. Komise, bod 103 výše, bod 230).

105 Kromě toho je třeba připomenout, že překročení přiměřené lhůty, za předpokladu, že by bylo prokázáno, by nezbytně neodůvodnilo zrušení rozhodnutí. Pokud jde o uplatnění pravidel hospodářské soutěže, překročení přiměřené lhůty může být důvodem pro zrušení pouze v případě rozhodnutí, kterým se konstatuje protiprávní jednání, jestliže porušením uvedené zásady došlo k zásahu do práva na obhajobu dotčených podniků. Kromě tohoto zvláštního případu nemá nedodržení povinnosti rozhodnout v přiměřené lhůtě vliv na platnost správního řízení podle nařízení č. 17 a řízení č. 1/2003 (rozsudky Soudního dvora ze dne 17. prosince 1998, Baustahlgewebe v. Komise, C-185/95 P, Recueil, s. I-8417, bod 49, a ze dne 21. září 2006, Technische Unie v. Komise, C-113/04 P, Sb. rozh. s. I-8831, body 47 a 48; rozsudek Tribunálu ze dne 18. června 2008, Hoechst v. Komise, T-410/03, Sb. rozh. s. II-881, bod 227; viz rovněž stanovisko generální advokátky Kokott ve věci, ve které byl vydán rozsudek Soudního dvora ze dne 25. října 2011, Solvay v. Komise, C-110/10 P, Sb. rozh. s. I-10439, body 95 až 106).

106 V projednávané věci žalobkyně v podstatě tvrdí, že Komise tím, že jí více než čtrnáct let po ukončení stíhaného protiprávního jednání zaslala druhé oznámení námitek, porušila přiměřenou lhůtu a porušila její právo na obhajobu. Vzhledem k tomuto pozdnímu oznámení totiž žalobkyni údajně byla odňata konkrétní možnost se hájit, a to jak jakožto mateřská společnost společnosti Copigraph, tak i jako přímý pachatel protiprávního jednání. Žalobkyně poznamenává, že délka řízení je způsobena zejména tím, že Komise v prosinci 2001 přijala a navzdory žalobě podané žalobkyní ponechala v platnosti rozhodnutí, které Soudní dvůr poté zrušil rozsudkem PAK, bod 13 výše, pro porušení práva na obhajobu.

107 Pokud jde o otázku, zda v projednávané věci byla dodržena přiměřená lhůta, je nejprve třeba připomenout, že se přiměřenost délky správního řízení posuzuje v závislosti na okolnostech každé věci a zejména na kontextu, v němž se nachází, na jednotlivých procesních fázích, které byly provedeny (viz judikatura citovaná v bodě 104 výše). Pouhé zohlednění lhůty čtrnácti let, kterou uvádí žalobkyně, bez ohledu na kontext a jednotlivé etapy věci, neumožňuje odpovědět na otázku, zda Komise dodržela požadavek přiměřené lhůty.

108 V projednávané věci bylo první oznámení námitek žalobkyni zasláno dne 26. července 2000, tedy čtyři roky a deset měsíců po ukončení protiprávního jednání a tři roky a šest měsíců po zahájení šetření v lednu 1997. Pokud jde o rozhodnutí 2004/337, bylo přijato jeden rok a pět měsíců po prvním oznámení námitek.

109 Je třeba mít za to, že tyto lhůty nepřekročily přiměřenou lhůtu zejména s ohledem na velký počet podniků, kterých se týkala předběžná šetření a poté kontradiktorní řízení. Ostatně, jak uvádí Komise, žalobkyně ani ve své žalobě proti rozhodnutí 2004/337 ani v projednávané žalobě netvrdila, že Komise v tomto stádiu řízení porušila přiměřenou lhůtu.

110 Žalobkyně nanejvýš Komisi vytýká, že ji zapojila do správního řízení příliš pozdě, každopádně v době, kdy Copigraph již byla prodána jiné skupině. Tato výtka je zkoumána v bodech 139 až 154 níže.

111 Pokud jde o soudní řízení zahájené žalobou ve věci T-109/02, je třeba uvést, že doba, během které soud Unie zkoumal legalitu rozhodnutí 2004/337, a poté platnost rozsudku Bolloré, bod 10 výše, nemůže být vzata v úvahu při určení délky řízení u Komise (v tomto smyslu viz rozsudky Tribunálu Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 45 výše, bod 123, a ze dne 25. června 2010, Imperial Chemical Industries v. Komise, T-66/01, Sb. rozh. s. II-2631, bod 102). Ostatně Soudní dvůr v rozsudku PAK, bod 13 výše (body 146 až 149), výslovně uvedl, že délka řízení u Tribunálu nepřekročila přiměřenou lhůtu.

112 Dne 15. září 2009, tedy dvanáct dní po zrušení rozhodnutí 2004/337 Soudním dvorem v rozsudku PAK, bod 13 výše, Komise žalobkyni zaslala druhé oznámení námitek. K přijetí napadeného rozhodnutí potom došlo dne 23. června 2010, tedy o něco později než devět měsíců po tomto oznámení námitek. I v tomto případě je třeba mít za to, že délka správního řízení vedeného Komisí po zrušení rozhodnutí 2004/337 nepřekročila přiměřenou lhůtu.

113 Z předcházejících úvah vyplývá, že doba čtrnácti let, která uplynula od ukončení protiprávního jednání do druhého oznámení námitek, je vysvětlena sledem procesních etap, ze kterých ani jedna nepřekročila přiměřenou lhůtu.

114 Žalobkyně však tvrdí, že k porušení přiměřené lhůty zjevně došlo. Vzhledem k právu každého na to, aby jeho záležitosti byly orgány a institucemi Unie řešeny v přiměřené lhůtě (článek 47 Listiny) totiž Komise údajně nebyla oprávněna ji stíhat a uložit jí sankci za námitky oznámené více než čtrnáct let poté, co nastaly skutkové okolnosti. Žalobkyně poznamenává, že tato mimořádně dlouhá doba řízení je způsobena zejména tím, že Komise v prosinci 2001 přijala a navzdory žalobě podané žalobkyní, ponechala v platnosti rozhodnutí, které Soudní dvůr následně zrušil rozsudkem PAK, bod 13 výše, pro porušení práva na obhajobu.

115 V rozsahu, v němž žalobkyně tímto argumentem uvádí porušení přiměřené lhůty s cílem dosáhnout zrušení napadeného rozhodnutí, pokud jde o pokutu, i bez ohledu na to, zda je protiprávní jednání prokázáno, je třeba připomenout, že z judikatury vyplývá, že ačkoli překročení přiměřené lhůty může za určitých podmínek odůvodnit zrušení rozhodnutí, kterým se konstatuje porušení pravidel hospodářské soutěže, není tomu tak v případě, kdy je zpochybněna částka pokuty uložené uvedeným rozhodnutím, neboť pravomoc Komise ukládat pokuty je upravena právní úpravou, jež v tomto ohledu stanoví promlčecí dobu (rozsudky Soudu ze dne 19. března 2003, CMA CGM a další v. Komise, T-213/00, Recueil, s. II-913, bod 321, a ze dne 18. června 2008, Hoechst v. Komise, bod 105 výše, bod 220).

116 Nařízení Rady (EHS) č. 2988/74 ze dne 26. listopadu 1974 o promlčení v záležitostech stíhání a výkonu práva v oblasti dopravy a hospodářské soutěže v Evropském hospodářském společenství (Úř. věst. L 319, s. 1) a poté nařízení č. 1/2003, které uvedené nařízení v oblasti hospodářské soutěže nahradilo, přitom zavedlo úplnou právní úpravu, která podrobně upravuje lhůty, v rámci kterých má Komise právo, aniž by byl porušen základní požadavek právní jistoty, uložit pokuty podnikům, které jsou předmětem řízení podle pravidel unijního práva hospodářské soutěže. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že v otázce pokut, v rámci uplatnění pravidel unijního práva hospodářské soutěže, vyplývá z čl. 25 odst. 5 nařízení č. 1/2003 (původně čl. 2 odst. 3 nařízení č. 2988/74), že promlčecí doba v každém případě uplyne po deseti letech, jestliže je promlčecí doba přerušena v souladu s čl. 25 odst. 3 nařízení č. 1/2003 (původně čl. 2 odst. 1 nařízení č. 2988/74), takže Komise pod hrozbou promlčení nemůže rozhodnutí ohledně pokut odkládat na neurčito (rozsudek CMA CGM a další v. Komise, bod 115 výše, bod 324, a ze dne 18. června 2008, Hoechst v. Komise, bod 105 výše, bod 223).

117 Vzhledem k existenci této právní úpravy je třeba odmítnout jakoukoli úvahu spojenou s povinností Komise vykonávat pravomoc ukládat pokuty v přiměřené lhůtě (rozsudky CMA CGM a další v. Komise, bod 115 výše, bod 324, a ze dne 18. června 2008, Hoechst v. Komise, bod 105 výše, bod 224; rovněž v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora ze dne 14. července 1972, Geigy v. Komise, 52/69, Recueil, s. 787, body 20 až 22, a Imperial Chemical Industries v. Komise, bod 38 výše, body 46 až 49).

118 Z toho vyplývá, že v rozsahu, v němž žalobkyně tvrdí porušení přiměřené lhůty s cílem dosáhnout zrušení napadeného rozhodnutí, pokud jde o pokutu, bez ohledu na to, zda je protiprávní jednání prokázáno, musí být toto tvrzení odmítnuto.

119 V rozsahu, v němž žalobkyně tvrdí porušení přiměřené lhůty s cílem dosáhnout zrušení napadeného rozhodnutí, pokud jde o konstatování protiprávního jednání, i v případě neexistence zásahu do jejího práva na obhajobu, je třeba uvést, že podle ustálené judikatury připomenuté v bodě 105 výše, může být

překročení přiměřené lhůty důvodem pro zrušení pouze v případě rozhodnutí, kterým se konstatuje porušení práva hospodářské soutěže Společenství, jestliže porušením uvedené zásady došlo k zásahu do práva na obhajobu dotčených podniků. Kromě tohoto zvláštního případu nemá nedodržení povinnosti rozhodnout v přiměřené lhůtě vliv na platnost správního řízení podle nařízení č. 17 a nařízení č. 1/2003.

120 Dále, pokud žalobkyně vytýká Komisi, že ponechala v platnosti rozhodnutí 2004/337 navzdory žalobě podané proti tomuto rozhodnutí, stačí připomenout, že zaprvé podle článku 278 SFEU „žaloby podané u Soudního dvora Evropské unie nemají odkladný účinek“ a zadruhé, pokud akt nebyl zrušen, považuje se za platný (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora ze dne 8. července 1999, Hoechst v. Komise, C-227/92 P, Recueil, s. I-4443, bod 69, a ze dne 12. února 2008, CELF a ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, Sb. rozh. s. I-469, bod 60).

121 Pokud jde o zpochybnění práva Komise pokračovat ve správním řízení po zrušení rozhodnutí 2004/337 rozsudkem PAK, bod 13 výše, je třeba připomenout, že podle čl. 266 SFEU je orgán, jehož akt byl prohlášen za neplatný, povinen přijmout opatření vyplývající ze zrušujícího rozsudku.

122 V rozsudku PAK, bod 13 výše, Soudní dvůr poté, co uvedl, že je důležité, aby oznámení námitek uvádělo, v jakém postavení se nachází podnik, kterému jsou tvrzené skutečnosti vytýkány (bod 39 rozsudku), rozhodl, že žalobkyně nemohla podle prvního oznámení námitek předpokládat, že Komise měla v úmyslu jí v rozhodnutí 2004/337 přičíst protiprávní jednání rovněž z důvodu osobní a přímé účasti na aktivitách v rámci kartelové dohody (bod 40 rozsudku).

123 Soudní dvůr předem nerozhodl o otázce, zda se žalobkyně nebyla schopna od daného okamžiku hájit. Pouze konstatoval, že skutečnost, že sporné rozhodnutí stanovilo odpovědnost žalobkyně za její účast, jakožto mateřské společnosti Copigraph, navíc k osobnímu zapojení této mateřské společnosti, nevylučuje možnost, že dané rozhodnutí bylo založeno na jednáních, ohledně kterých žalobkyně nebyla schopná zajistit svoji obhajobu (bod 44 rozsudku).

124 Z výše uvedeného vyplývá, že nic v konstatováních Soudního dvora nezakazovalo Komisi, aby v rámci opatření k vykonání rozsudku PAK, bode 13 výše, zaslala žalobkyni nové oznámení námitek, kterým jí vytkla protiprávní jednání již nejen jako mateřské společnosti Copigraph, nýbrž rovněž jako jeho přímému pachateli.

125 Komise se takto, na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, nesnažila napravit porušení práva na obhajobu konstatované Soudním dvorem přijetím výlučně formálního opatření.

126 Komise naopak prostřednictvím druhého oznámení námitek tím, že vytkla žalobkyni protiprávní jednání nejen jako mateřské společnosti Copigraph, ale rovněž jako přímému pachateli, vyhověla rozsudku PAK, bod 13 výše, přičemž zahájila nové kontradiktorní řízení, které žalobkyni poskytlo možnost hájit se proti všem námitkám.

127 Vzniká však otázka, zda žalobkyni – jak vytýkala ve své odpovědi na druhé oznámení námitek a poté v projednávané žalobě – bylo z důvodu uplynutí dlouhé doby před tímto oznámením námitek znemožněno hájit se proti námitkám, které toto oznámení obsahovalo.

128 V takovém případě, který musí prokázat žalobkyně (v tomto smyslu viz rozsudek Technische Unie v. Komise, bod 105 výše, bod 61), by totiž bylo třeba dospět k závěru, že napadené rozhodnutí bylo přijato v rozporu s jejím právem na obhajobu.

129 Je tedy třeba zkoumat námitku žalobkyně založenou na její nemožnosti hájit se z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek, nejprve co se týče přičtení protiprávního jednání žalobkyni jako mateřské společnosti Copigraph a následně co se týče o přičtení protiprávního jednání žalobkyni jako přímému pachateli.

130 Co se nejprve týče přičtení protiprávního jednání žalobkyni jako mateřské společnosti Copigraph, žalobkyně tvrdí, že se již nemůže hájit. Jelikož námitky Komise týkající se jednání společnosti Copigraph údajně byly v prvním oznámení námitek oznámeny přímo této společnosti, žalobkyně na ně podle svého názoru nemusela sama odpovídat. Hájila se tedy pouze vůči skutečnostem zakládajícím její vlastní odpovědnost jako mateřské společnosti, to znamená v souvislosti se svým jednáním jako subjektu ovládajícího společnost Copigraph. Žalobkyně se přitom jako jediný subjekt, kterému bylo určeno druhé oznámení námitek, nyní musí bránit i proti námitkám týkajícím se jednání společnosti Copigraph, což je pro ni vzhledem k uplynutí dlouhé doby prakticky nemožné.

131 Žalobkyně dodává, že každopádně se již v prvním správním řízení nemohla bránit, pokud šlo o jednání společnosti Copigraph, a to z důvodu nedostatků Komise při vedení tohoto řízení. Tím spíše se proto nemůže hájit nyní.

132 Pokud jde zaprvé o tvrzení založené na tom, že žalobkyně v prvním správním řízení údajně nemusela odpovídat ohledně jednání společnosti Copigraph, je třeba připomenout, že první oznámení námitek bylo doručeno jak žalobkyni, tak i společnosti Copigraph a že z důvodu, že tyto společnosti tvořily hospodářskou jednotku, bylo jednání vytýkané společnosti Copigraph zároveň jednáním žalobkyně, jelikož žalobkyni bylo vytýkáno protiprávní jednání, u něhož se mělo za to, že se ho dopustila sama (viz bod 52 výše).

133 Okolnost, že se první oznámení námitek v samostatných částech zabývalo otázkou přičitatelnosti protiprávního jednání žalobkyni a popisem protiprávních skutečností samých, pouze svědčí o tom, že otázka přičitatelnosti protiprávního jednání žalobkyni vyžadovala zvláštní vysvětlení. Jak však uvádí Komise, tato vysvětlení byla pouze doplněním popisu protiprávních skutečností, aniž ho nahrazovala, pokud jde o mateřskou společnost. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, tedy tato vysvětlení nepředstavovala námitku odlišnou od jiné námitky, která by byla určena pouze dceřiné společnosti. Žalobkyně se na jejich základě nemohla domnívat, že se jí popis protiprávních skutečností netýká.

134 Žalobkyně namítá, že stanovisko Komise „je škodlivé, jelikož logicky nelze požadovat, aby společnost, která zpochybňuje kontrolu, kterou vykonává nad jinou společností, v rámci své obhajoby převzala odpovědnost za jednání této společnosti“.

135 Je třeba konstatovat, že tato námitka nezohledňuje judikaturu týkající se osobní odpovědnosti mateřských společností v případě hospodářské jednotky s jejich dceřinými společnostmi, která byla v rozhodné době prokázána. Kromě toho není samo o sobě rozporné odvolávat se podpůrně ve vztahu k obhajobě založené na neexistenci hospodářské jednotky mezi mateřskou společností a dceřinou společností na obhajobu týkající se protiprávních skutečností samých.

136 Konečně v rozsahu, v němž tato námitka naznačuje, že nelze legitimně na mateřské společnosti, která tvrdí, že nevykonává kontrolu nad svou dceřinou společností, požadovat, aby zároveň měla k dispozici důkazy, které jí umožní bránit se proti skutkům, jichž se dopustila dceřiná společnost, je třeba ji zamítnout.

137 Buď totiž neexistuje skutečná kontrola mateřské společnosti nad dceřinou společností a v tom případě otázka odpovědnosti mateřské společnosti ani nevznikne, v důsledku čehož pro mateřskou společnost nemá význam, že se musí bránit v souvislosti s jednáním dceřiné společnosti, nebo taková kontrola existuje a v tom případě tak či tak mateřská společnost musí mít k dispozici – ať již na základě archivace nebo jiných prostředků – důkazy, které jí umožní bránit se proti jejímu osobnímu obvinění jako mateřské společnosti, která se svou dceřinou společností tvoří hospodářskou jednotku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. září 2009, Hoechst v. Komise, bod 45 výše, bod 171).

138 Z výše uvedených úvah vyplývá, že argument žalobkyně založený na tom, že údaje týkající se protiprávních skutečností uvedené v prvním oznámení námitek se jí netýkaly, musí být zamítnut.

139 Zadruhé je třeba zkoumat argument, že žalobkyně se každopádně již v prvním správním řízení z důvodu nedostatků ze strany Komise při vedení tohoto řízení nemohla bránit, pokud jde o skutečnosti vytýkané společnosti Copigraph.

140 Žalobkyně tvrdí, že ji Komise do tohoto správního řízení zapojila příliš pozdě, ačkoli již v listopadu 1998 převedla společnost Copigraph se všemi jejími archivy na třetí osobu a Copigraph zcela přestala vykonávat činnost. Z tohoto důvodu se žalobkyně již v prvním správním řízení údajně nemohla bránit, pokud jde o protiprávní skutečnosti, kterých se dopustila Copigraph. Tím spíše se nemůže bránit nyní.

141 Žalobkyně vytýká Komisi, že ji na rozdíl od ostatních podniků potrestaných v této věci neinformovala o probíhajícím řízení, ačkoli Komise již od počátku měla k dispozici všechny informace o vazbách mezi ní a společností Copigraph. Z tohoto důvodu bylo se žalobkyní zacházeno méně příznivě než s ostatními obviněnými podniky.

142 Je třeba připomenout, že se správní řízení v oblasti hospodářské soutěže dělí na dvě rozdílné po sobě následující fáze, z nichž každá má vlastní vnitřní logiku, totiž jednak fázi přípravného vyšetřování, jednak kontradiktorní fázi. Fáze přípravného vyšetřování, během které Komise vykonává vyšetřovací pravomoci stanovené nařízením č. 17 a poté nařízením č. 1/2003 a která trvá až do oznámení námitek, má umožnit Komisi shromáždit všechny relevantní informace potvrzující či nikoli existenci protiprávních jednání porušujících pravidla hospodářské soutěže a zaujmout první stanovisko ke směřování řízení a způsobu, jak by mělo dále probíhat. Naproti tomu kontradiktorní fáze, která trvá od oznámení námitek do přijetí konečného rozhodnutí, má Komisi umožnit, aby se s konečnou platností vyslovila k vytýkanému protiprávnímu jednání (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 74 výše, body 181 až 183, a ze dne 21. září 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. Komise, C-105/04 P, Sb. rozh. s. I-8725, bod 38; rozsudek Tribunálu ze dne 8. července 2008, AC-Treuhand v. Komise, T-99/04, Sb. rozh. s. II-1501, bod 47).

143 Až na počátku kontradiktorní fáze správního řízení je dotyčný podnik informován prostřednictvím oznámení námitek o všech podstatných skutečnostech, o které se Komise opírá v tomto stadiu řízení, a tento podnik má právo nahlížet do spisu, aby byl zaručen účinný výkon jeho práva na obhajobu (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 74 výše, body 315 a 316; Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. Komise, bod 142 výše, bod 47, a ze dne 25. ledna 2007, Dalmine v. Komise, C-407/04 P, Sb. rozh. s. I-829, bod 59).

144 Z toho vyplývá, že cílem fáze přípravného vyšetřování není umožnit podnikům hájit se, nýbrž umožnit Komisi shromáždit všechny relevantní informace, přičemž tento orgán může svobodně rozhodovat o způsobu vedení vyšetřování a získávat informace od podniků, které podle jeho názoru mohou disponovat užitečnými informacemi. Komise nemá žádnou povinnost zaslat žádosti o informace nebo klást stejné otázky během fáze přípravného vyšetřování všem podnikům, u kterých má podezření z účasti na protiprávním jednání. Je totiž nutno konstatovat, že taková povinnost by omezovala svobodu postupu Komise při provádění šetření ve věcech hospodářské soutěže a na základě toho i jeho účinnost (v tomto smyslu viz rozsudek Tribunálu ze dne 8. července 2004, Corus UK v. Komise, T-48/00, Sb. rozh., s. II-2325, bod 212).

145 Je pravdou, že pokud jde o dodržení přiměřené délky řízení, Soudní dvůr v podstatě rozhodl, že posuzování příčiny případných překážek účinnému výkonu práva na obhajobu se nesmí omezit na kontradiktorní fázi správního řízení, nýbrž musí se vztahovat na toto řízení jako celek s ohledem na celou dobu jeho trvání (rozsudky Soudního dvora Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. Komise, bod 142 výše, body 49 a 50, Technische Unie v. Komise, bod 105 výše, body 54 a 55, a ze dne 29. září 2011, Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, Sb. rozh. s. I-8947, bod 118).

146 Obdobné úvahy se týkají toho, zda a v jakém rozsahu je Komise již ve fázi předběžného vyšetřování povinna dotčené entitě poskytnout určité informace o předmětu a cíli vyšetřování, které této entitě umožní zachovat účinnost její obhajoby v rámci kontradiktorní fáze (rozsudek Elf Aquitaine v. Komise, bod 145 výše, bod 119).

147 Tím však nemá být řečeno, že Komise je od prvního opatření, které ve vztahu k dotčené entitě přijme, za všech okolností povinna tuto entitu upozornit na samotnou možnost vyšetřovacích opatření nebo stíhání opírajících se o unijní právo hospodářské soutěže (viz rozsudek Elf Aquitaine v. Komise, bod 145 výše, bod 120, a citovaná judikatura).

148 Soudní dvůr mimoto již rozhodl, že zásada osobní odpovědnosti nebrání tomu, aby Komise zamýšlela nejdříve sankcionovat společnost, která porušila pravidla hospodářské soutěže, před tím, než přezkoumá, zda může být případně protiprávní jednání přičteno mateřské společnosti (rozsudky Soudního dvora ze dne 24. září 2009, Erste Group Bank a další v. Komise, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P a C-137/07 P, Sb. rozh. s. I-8681, bod 82, a Elf Aquitaine v. Komise, bod 145 výše, bod 121).

149 Tudíž v rozsahu, v němž je osobě, které je určeno oznámení námitek, umožněno, aby během kontradiktorního správního řízení užitečně vyjádřila své stanovisko k reálnosti a relevanci skutečností a okolností, které Komise tvrdí, není Komise, na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, v zásadě povinna této osobě před zasláním oznámení námitek adresovat vyšetřovací opatření (rozsudek Elf Aquitaine v. Komise, bod 145 výše, bod 122).

150 Z toho vyplývá, že na rozdíl od toho, co naznačuje žalobkyně, Komise vůbec nebyla povinna zapojit ji do prvního správního řízení dříve, než to učinila.

151 Každopádně žalobkyně, která má přístup ke spisu Komise, v řízení u Tribunálu nepodložila své tvrzení, že Komise už od začátku řízení disponovala všemi informacemi o jejích vazbách se společností Copigraph. Ačkoli Tribunálu nepřísluší, aby místo žalobkyně plnil její úlohu předložit důkazy, je třeba konstatovat, že jediným důkazem předloženým v řízení u Tribunálu, který prokazuje informaci Komise o vazbách mezi společností Copigraph a žalobkyní tím, že stanoví určité datum této informace, není dokument z roku 1996 nebo 1997, ale zřejmě odpověď společnosti Copigraph ze dne 10. února 2000 na žádost o informace ze dne 20. prosince 1999. Tato žádost o informace přímo navazovala na informaci, kterou Komisi poskytla AWA dopisem ze dne 9. prosince 1999, že tato společnost získala společnost Copigraph až v listopadu 1998. Komise tedy požádala přímo společnost Copigraph o informace o její činnosti před touto akvizicí. V prvním odstavci své odpovědi Copigraph informovala Komisi o svých vazbách s žalobkyní. Právě tyto informace poskytnuté v únoru 2000, které jsou téměř doslovně převzaty v prvním oznámení námitek, byly důvodem zaslání tohoto oznámení námitek žalobkyni jako mateřské společnosti.

152 Pokud jde o argument vycházející z toho, že žalobkyně prodala společnost Copigraph spolu s jejími archivy, a tedy už neměla prostředky, kterými by se mohla hájit, je třeba jej zamítnout. Zaprvé příslušelo žalobkyni, aby dbala na to, aby si za okolností prodeje společnosti Copigraph zachovala ve svých vlastních záznamech a archivech nebo jiným způsobem, například prostřednictvím práva na přístup k převedeným archivům, listiny, které jí umožní zpětně sledovat činnost dceřiné společnosti, aby měla k dispozici důkazy potřebné k tomu, aby se mohla hájit v případě soudního nebo správního řízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. září 2009, Hoechst v. Komise, bod 45 výše, bod 171). Zadruhé, pokud by byl tento argument přijat, zpochybnilo by se tím samotné právo Komise stíhat mateřskou společnost po prodeji její dceřiné společnosti.

153 Z výše uvedených úvah vyplývá, že pokud se žalobkyně skutečně nemohla hájit, jak to tvrdí, proti svému obvinění v druhém správním řízení jakožto mateřské společnosti Copigraph, tato neschopnost vůbec nevyplynula z délky období mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek nebo z pochybení Komise, ale pouze z okolností přičitatelných žalobkyni.

154 Ostatně je pro úplnost třeba poznamenat, že tvrzení, že se žalobkyně již v prvním správním řízení nebyla schopna hájit, pokud jde o protiprávní skutečnosti, není přesvědčivé. Žalobkyně totiž nepopírá, že v žalobě ve věci T-109/02 toto tvrzení neuvedla. Pokud by však toto tvrzení bylo nějak podložené, žalobkyně by se na ně určitě odvolala ve své žalobě proti rozhodnutí 2004/337. Mimoto se žalobkyně v téže žalobě ve skutečnosti hájila, pokud jde o protiprávní skutečnosti samé, jelikož zpochybnila dobu trvání protiprávního jednání a tvrdila, že Copigraph měla v kartelové dohodě pouze následovnickou roli.

155 Na závěr je třeba zamítnout tvrzení, že z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek žalobkyně nebyla schopna hájit se v druhém správním řízení proti svému obvinění jako mateřské společnosti Copigraph.

156 Dále je třeba zkoumat tvrzení žalobkyně, podle kterého, pokud jde o přičtení protiprávního jednání ve vztahu k ní jako přímému pachateli, rovněž nebyla schopna hájit se z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek.

157 V tomto rámci je rovnou třeba uvést, že části druhého oznámení námitek, na základě kterých Komise v napadeném rozhodnutí konstatovala odpovědnost žalobkyně jako přímého pachatele, se týkají výlučně účasti zaměstnanců žalobkyně na kartelových schůzkách (viz bod 376 druhého oznámení námitek a bod 376 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Jak vyplývá z bodu 377 odůvodnění napadeného rozhodnutí, stanovisko Komise vůbec nebylo založeno na přistoupení žalobkyně k Association of European Manufacturers of Carbonless Paper (Sdružení evropských výrobců samopropisovacího papíru, AEMCP), které bylo zapojeno do protiprávního jednání.

158 Komise tedy za důkaz o přímé účasti žalobkyně v kartelové dohodě považovala skutečnost, že dva z jejích zaměstnanců, pan V. (ředitel papírenského závodu žalobkyně v Thonon-les-Bains a vedoucí divize žalobkyně pro zvláštní papíry) a jeho podřízený, pan B. (který působil v oblasti prodeje v papírně žalobkyně v Thonon-les-Bains), se účastnili kartelových schůzek.

159 Je třeba uvést, že žalobkyně v žalobě nezpochybňuje postavení těchto osob jako svých zaměstnanců ani jejich účast na kartelových schůzkách. Projednávaná žaloba totiž – ať již v návrhu nebo v replice – neobsahuje žádný žalobní důvod nebo argument, kterým by žalobkyně namítala pochybení Komise v tomto ohledu. Žalobkyně nanejvýš na jednání poukázala na prohlášení pana B., podle kterého působil u žalobkyně až od února 1995. Je však třeba konstatovat, že toto nové tvrzení, jehož opožděné předložení není ničím odůvodněno, je nepřípustné z hlediska čl. 48 odst. 2 jednacího řádu Tribunálu. Toto tvrzení navíc není podloženo žádným důkazem založeným na záznamech zaměstnanců žalobkyně, přičemž mu odporuje odpověď společnosti Copigraph ze dne 10. února 2000 na žádost o informace ze dne 20. prosince 1999, podle které pan B. působil v oblasti prodeje u žalobkyně od roku 1994.

160 Žalobkyně tedy v podstatě uplatňuje pouze porušení svého práva na obhajobu vycházející z toho, že Komise až v druhém oznámení námitek tvrdila, že tyto dvě osoby vystupovaly jako zástupci žalobkyně. Jelikož však tito dva zaměstnanci údajně odešli ze skupiny Bolloré a žalobkyně již nemá žádnou vazbu s činnostmi případně vykonávanými těmito zaměstnanci, bylo již příliš pozdě vyžádat si jejich svědeckou výpověď nebo zkoumat archivy v souvislosti s tímto novým tvrzením Komise.

161 Žalobkyně z toho vyvozuje, že uplynutí doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek jí odňalo možnost se hájit, pokud jde o její přímou účast v protiprávním jednání, která jí byla vytknuta v druhém oznámení námitek.

162 Žalobkyně na dokreslení svého stanoviska předložila seznam informací a dokumentů, o kterých tvrdí, že v případě, že by byla včas obviněna jako přímý pachatel, by si je pro účely své obhajoby určitě vyžádala od svých dvou zaměstnanců nebo by je vyhledala ve svých archivech.

163 Pokud jde o tvrzení žalobkyně, že námitky Komise jsou nové, je třeba ho přinejmenším relativizovat.

164 Je zjevně pravdou, že Komise až ve druhém oznámení námitek v náležité formě přičetla protiprávní jednání žalobkyni jako přímému pachateli.

165 I když však rozhodnutí 2004/337 bylo zrušeno pro porušení práva žalobkyně na obhajobu, z faktického hlediska žalobkyně již od té doby věděla, že Komise jí protiprávní jednání vytýká rovněž jako přímému pachateli z důvodu účasti pánů V. a B., zaměstnanců žalobkyně, na kartelových schůzkách. Žalobkyně tedy nebyla informována o stanovisku Komise v roce 2009, ale v roce 2001.

166 Vzhledem k této okolnosti žalobkyně nemůže na základě znění žalobní odpovědi Komise k žalobě ve věci T-109/02 v podstatě tvrdit, že přičtení protiprávního jednání žalobkyni jako přímému pachateli v roce 2009 pro ni představovalo novou námitku. Bez ohledu na argumenty uvedené Komisí v řízení u Tribunálu ve věci T-109/02 je nezpochybnitelné, že v rozhodnutí 2004/337 bylo žalobkyni protiprávní jednání přičteno jako přímému pachateli. Zejména z tohoto důvodu ostatně žalobkyně podala žalobu ve věci T-109/02 a jak Tribunál v rozsudku Bolloré, bod 10 výše, tak i Soudní dvůr v rozsudku PAK, bod 13 výše, mohly tuto skutečnost pouze potvrdit.

167 Z týchž důvodů žalobkyně již nemůže argumentovat tím, že úředník Komise pro slyšení v dopise ze dne 13. ledna 2010 uvedl, že druhé oznámení námitek obsahovalo „úplně novou námitku týkající se skutkových okolností z doby před více než patnácti lety“. Ostatně na základě posouzení kontextu tohoto dopisu je třeba poukázat na to, že šlo pouze o odpověď na žádost žalobkyně o poskytnutí dodatečné lhůty k předložení odpovědi na druhé oznámení námitek, přičemž žalobkyně v této žádosti sama tvrdila, že jde o „úplně novou“ námitku a o skutkové okolnosti z doby před více než patnácti lety. Kromě toho – pro vyloučení jakékoli pochybnosti o postoji úředníka pro slyšení – je třeba poznamenat, že úředník pro slyšení ve své závěrečné zprávě výslovně poukázal na to, že „námitka týkající se přímé účasti [žalobkyně] jí byla oznámena v [rozhodnutí 2004/337]“.

168 Konečně je nad rámec předcházejících úvah třeba poznamenat, že Komise již v prvním oznámení námitek uvedla skutkové okolnosti, které představovala účast pánů V. a B. na kartelových schůzkách, s cílem konstatování existence protiprávního jednání, které bylo tehdy vytýkáno společnosti Copigraph a žalobkyni jako mateřské společnosti Copigraph. Jinak řečeno Komise již v prvním oznámení námitek oznámila tyto skutkové okolnosti žalobkyni, i když jen jako mateřské společnosti Copigraph.

169 Vzhledem k úvahám uvedeným v bodech 163 až 168 výše je třeba konstatovat, že ani jedna ze skutkových okolností, na kterých je v druhém oznámení o výhradách založeno přičtení protiprávního jednání žalobkyni jako přímému pachateli, v roce 2009 nepředstavovala novou okolnost a již vůbec novou okolnost, ve vztahu k níž by se žalobkyně nemohla hájit z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek.

170 Tento závěr není zpochybněn argumentem žalobkyně, která s cílem prokázání zásahu do svého práva na obhajobu z důvodu uplynutí dlouhé doby v replice předložila seznam informací a dokumentů, o kterých tvrdí, že v případě, že by byla včas obviněna jako přímý pachatel, by si je určitě vyžádala od svých dvou zaměstnanců nebo by je vyhledala ve svých archivech.

171 Jak ostatně vyplývá z dokumentu předloženého žalobkyní, je tento argument založen na tezi, že Komise žalobkyni vytýká osobní protiprávní jednání, které je „odlišné“ od toho, které je jí vytýkáno jako mateřské společnosti Copigraph, přičemž toto odlišné osobní protiprávní jednání údajně spočívalo v účasti, která byla ze skutkového hlediska konkrétně odlišná od účasti společnosti Copigraph v protiprávním jednání a pro kterou si tedy žalobkyně potřebovala shromáždit zvláštní důkazy na svou obhajobu.

172 V projednávané věci je přitom třeba uvést, že tento názor, který žalobkyně opakovaně uvádí v žalobě, neodpovídá skutečnosti.

173 Jak z druhého oznámení námitek, tak i z napadeného rozhodnutí totiž jednoznačně vyplývá, že Komise žalobkyni nevytýká žádné odlišné protiprávní jednání ani žádnou účast na protiprávním jednání, která by byla konkrétně odlišná od účasti společnosti Copigraph.

174 Protiprávní jednání vytýkané žalobkyni jak jakožto mateřské společnosti Copigraph, tak i jako přímému pachateli je jedním a týmž protiprávním jednáním, které spočívá v „účasti na souboru dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví samopropisovacího papíru“ (článek 1 napadeného rozhodnutí; viz rovněž bod 338 *in fine* druhého oznámení námitek).

175 Pokud jde o skutkové okolnosti, ze kterých Komise vyvodila účast žalobkyně na kartelové dohodě rovněž jako přímého pachatele, jsou to tytéž – dávno známé – skutkové okolnosti, které umožnily charakterizovat účast společnosti Copigraph na kartelové dohodě, totiž účast pánů V. a B., zaměstnanců žalobkyně, na protisoutěžních schůzkách (pokud jde o společnost Copigraph, viz body 282 až 294 druhého oznámení námitek a body 287 až 298 odůvodnění napadeného rozhodnutí; pokud jde o žalobkyni, viz bod 376 druhého oznámení námitek a bod 376 napadeného rozhodnutí, jakož i tabulky týkající se schůzek, uvedené v přílohách I a II těchto dvou dokumentů).

176 Tuto skutečnost jediného porušení založeného na týchž skutkových okolnostech nemohou – bez ohledu na to, co tvrdí žalobkyně – zpochybnit určité formulace uvedené v žalobní odpovědi (bod 46). Komise ostatně na jiném místě žalobní odpovědi (bod 61) a v duplice (bod 26) jasně potvrdila jednotnost protiprávního jednání, které je však žalobkyni vytýkáno v dvojím postavení.

177 Údajná nemožnost žalobkyně kontaktovat svědky nebo získat přístup k archivům – pokud nesměřuje ke zpochybnění těchto skutkových okolností, které žalobkyně v řízení u Tribunálu nezpochybňuje, nebo je zpochybňuje opožděně a nepřesvědčivě – je tedy do značné míry irelevantní.

178 Pokud jde o tvrzení, že svědecká výpověď pánů V. a B. přesto mohla umožnit prokázat, že se žalobkyně přímo neúčastnila protiprávního jednání, je třeba uvést, že toto tvrzení není hodnověrné.

179 Vzhledem ke skutečnosti, která nebyla náležitě zpochybněná, že tyto dvě osoby byly zaměstnanci žalobkyně, a že přinejmenším pokud jde o pana V., jeho postavení jako zástupce žalobkyně bylo zjištěno již od úvodní kartelové schůzky dne 23. ledna 1992 (viz bod 376 třetí větu odůvodnění napadeného rozhodnutí), totiž tvrzení žalobkyně v konečném důsledku spočívá na předpokladu – který je vzhledem k hospodářské jednotce mezi žalobkyní a společností Copigraph nerealistický –, že na kartelových schůzkách se její zaměstnanci mohli kartelové dohody účastnit jménem společnosti Copigraph a zároveň se od této kartelové dohody veřejně a přesvědčivě distancovat jménem žalobkyně.

180 Nedůvěryhodnost tvrzení, že svědecká výpověď bývalých zaměstnanců žalobkyně by byla užitečná pro obhajobu, ještě potvrzuje jednání žalobkyně. Je totiž důležité uvést, že ačkoli žalobkyně již dne 20. prosince 2001 věděla, že ji Komise považuje za přímého pachatele protiprávního jednání, a ačkoli si tehdy mohla velmi snadno získat svědeckou výpověď pana B, který ještě byl zaměstnancem žalobkyně, neučinila tak.

181 Tato nečinnost žalobkyně, jakož i skutečnost, že svědecká výpověď této osoby je překvapivě nezbytná až po jejím odchodu ze skupiny, ačkoli žalobkyně měla mnoho let na její získání, potvrzuje skutečnost, že tato svědecká výpověď nemohla být pro její obhajobu nijak užitečná.

182 Konečně je každopádně třeba uvést to, že žalobkyně nepředložila žádný důkaz, který by prokazoval konkrétní nemožnost získat informace od jejích bývalých zaměstnanců v roce 2009 (pokud jde o podobná posouzení, viz rozsudek Technische Unie v. Komise, bod 128 výše, bod 64). Žalobkyně zvláště nepředložila žádný důkaz o jakémkoli pokusu, který by učinila s cílem obnovit kontakt se svými bývalými zaměstnanci a vyžádat si jejich svědeckou výpověď. Na jednání žalobkyně nanejvýš nejasně a každopádně vzhledem k požadavkům článku 48 jednacího řádu opožděně uvedla, pokud jde o pana B., chorobu, které údajně podlehl. Z toho vyplývá, že tvrzení, že žalobkyně v roce 2009 již neměla přístup ke svým bývalým zaměstnancům, je jednoduše neprokázané.

183 Pokud jde o odkaz na archivy žalobkyně, je třeba uvést, že i bez ohledu na skutečnost, že žalobkyně mohla přijmout opatření již od roku 2001, pokud mateřská společnost musí uschovat důkazy, které jí umožní hájit se proti obvinění v postavení mateřské společnosti, která se svou dceřinou společností

tvoří hospodářskou jednotku (viz bod 152 výše), platí to tím spíš, pokud jde o její vlastní jednání a její vlastní archivy. Argument žalobkyně, podle kterého bylo příliš pozdě na to, aby hledala ve svých vlastních archivech, je třeba odmítnout.

184 Vzhledem k úvahám uvedeným v bodech 156 až 183 výše musí být odmítnuta teze žalobkyně, že z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek jí byla odňata možnost hájit se v druhém správním řízení v postavení přímého pachatele. Za konkrétních okolností projednávané věci, zejména pokud jde o to, že žalobkyně konkrétně věděla o námitkách Komise vůči ní již od roku 2001, že v roce 2009 nebyla vznesena žádná nová námitka ve vztahu k námitkám formulovaným v roce 2001, že skutkové okolnosti, na kterých je založena účast žalobkyně jako přímého pachatele, jsou shodné a nebyly zpochybněny – nebo byly zpochybněny opožděně a nepřesvědčivě –, že žalobkyně byla několik let nečinná a že neexistuje žádný důkaz o jejím případném pokusu navázat kontakt se svými bývalými zaměstnanci v roce 2009, a konečně, že žalobkyně nemůže oprávněně tvrdit, že již nemá účinný přístup ke svým vlastním archívům, má totiž Tribunál za to, že porušení práva na obhajobu z důvodu uplynutí času, pokud jde o obvinění žalobkyně jako přímého pachatele, není prokázáno.

185 Vzhledem k předcházejícím úvahám, ze kterých vyplývá, že Komise neporušila přiměřenou lhůtu a že bez ohledu na délku řízení v projednávané věci není porušení práva žalobkyně na obhajobu z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek prokázáno, je třeba tento žalobní důvod zamítnout.

K druhému žalobnímu důvodu založenému na porušení pravidel promlčení

186 Žalobkyně tvrdí, že z pravidel promlčení vyplývá, že sankční pravomoc Komise byla promlčena, pokud jde o skutky, kterých se dopustila přímo Copigraph, skutky, kterých se žalobkyně dopustila nepřímo jako mateřská společnost Copigraph, a konečně skutky, kterých se žalobkyně dopustila jako přímý pachatel. Pokud jde o společnost Copigraph, k poslednímu úkonu, kterým se přerušila promlčecí lhůta, došlo prvním oznámením námitek, jelikož Copigraph nepodala žalobu proti rozhodnutí 2004/337. Pokud jde o žalobkyni jako mateřskou společnost, rovněž došlo k promlčení, jelikož odpovědnost žalobkyně v tomto postavení je údajně akcesorická ve vztahu k odpovědnosti společnosti Copigraph. Pokud jde o žalobkyni v postavení přímého pachatele, žádným úkonem původního řízení nebyla promlčecí lhůta přerušena, a tedy došlo k promlčení. Komise tedy nezohlednila rozsudek Tribunálu ze dne 31. března 2009, ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise (T-405/06, Sb. rozh. s. II-771, body 143 až 145).

187 Komise namítá „umělé rozlišování“, které žalobkyně vytváří mezi protiprávním jednáním vytýkaným společnosti Copigraph a jiným protiprávním jednáním vytýkaným žalobkyni jako mateřské společnosti. Žalobkyně jako mateřská společnost společnosti Copigraph a Copigraph ve skutečnosti údajně tvoří jeden a týž podnik, přičemž o obou se předpokládá, že se dopustily téhož protiprávního jednání.

188 Promlčení má údajně objektivní povahu a posuzuje se ve vztahu k žalobkyni jako jedinému adresátu napadeného rozhodnutí. Otázka údajného promlčení ve vztahu ke společnosti Copigraph je tedy irelevantní. Kromě toho, že je odkaz na rozsudek ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise, bod 186 výše, údajně nesprávný, není skutečnost, že Copigraph nepodala žalobu proti rozhodnutí 2004/337, relevantní.

189 Pokud jde o údajné promlčení ve vztahu k žalobkyni jako mateřské společnosti, její argumentace spočívá na nesprávném předpokladu, že odpovědnost mateřské společnosti je „akcesorická“ ve vztahu k odpovědnosti dceřiné společnosti.

190 Pokud jde o promlčení ve vztahu k žalobkyni jako přímému pachateli, Komise napadá tvrzení, že nedošlo k žádnému úkonu promlčení z uvedeného důvodu, že se první oznámení námitek týkalo pouze odpovědnosti žalobkyně jako mateřské společnosti. Úkony přerušující promlčecí lhůtu, mezi

které patřilo toto první oznámení námitek, platí ve vztahu ke všem podnikům, které se podílely na protiprávním jednání, a tedy i vůči žalobkyni. I za předpokladu, že by pro účely argumentace bylo třeba konstatovat, že nejde o tentýž podnik, který byl obviněn, je nezpochybnitelné, že se žalobkyně ve smyslu judikatury podílela na protiprávním jednání.

191 Tímto žalobním důvodem žalobkyně v podstatě tvrdí, že sankční pravomoc Komise ve vztahu k ní jako mateřské společnosti Copigraph byla promlčena, jelikož její odpovědnost v tomto postavení je akcesorická ve vztahu k odpovědnosti dceřiné společnosti, a jelikož došlo k promlčení ve vztahu k dceřiné společnosti. Žalobkyně mimoto tvrdí, že došlo k promlčení i ve vztahu k ní jako přímému pachateli, jelikož Komise v promlčecí lhůtě neučinila žádný úkon, kterým by se přerušila promlčecí lhůta ve vztahu k ní v tomto postavení.

192 Na úvod je třeba uvést, že argumentaci žalobkyně založenou na akcesorické povaze její odpovědnosti ve vztahu k odpovědnosti společnosti Copigraph a na skutečnosti, že došlo k promlčení ve vztahu ke společnosti Copigraph, je třeba odmítnout jako irelevantní.

193 Je totiž třeba připomenout, že v případě hospodářské jednotky mezi mateřskou společností a její dceřinou společností – o jaký jde v projednávané věci – se mateřská společnost považuje za pachatele stejně jako dceřiná společnost. Má se za to, že i ona se dopustila protiprávního jednání (viz judikatura citovaná v bodech 38 až 41 a 52 výše a zejména rozsudek Metsä-Serla a další v. Komise, bod 40 výše, bod 34).

194 Případná okolnost, že dceřinou společnost již nelze potrestat za konstatované protiprávní jednání, ať již z důvodu zániku této dceřiné společnosti, nebo – jak tvrdí žalobkyně v projednávané věci – z důvodu promlčení ve vztahu k této dceřiné společnosti, proto nemá vliv na otázku, zda lze potrestat mateřskou společnost, která je sama považována za pachatele z důvodu hospodářské jednotky se svou dceřinou společností. Je sice pravdou, že odpovědnost mateřské společnosti by neexistovala, pokud by se prokázalo, že nedošlo k protiprávnímu jednání, ale tato odpovědnost nemůže zaniknout z důvodu, že došlo k promlčení sankce ve vztahu k dceřiné společnosti. Promlčení upravené v článku 25 nařízení č. 1/2003 totiž nemá za následek zánik existence protiprávního jednání, ale pouze neuplatnění sankcí v případě subjektů, ve vztahu k nimž došlo k promlčení.

195 Z předcházejících úvodních úvah vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, není třeba vůbec zkoumat, zda došlo k promlčení ve vztahu ke společnosti Copigraph.

196 Jedinou relevantní otázkou je, zda došlo k promlčení ve vztahu k žalobkyni, která je ostatně jediným adresátem napadeného rozhodnutí.

197 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle čl. 25 odst. 3 nařízení č. 1/2003 každý úkon učiněný Komisí za účelem šetření nebo postupu souvisejícího s protiprávním jednáním přerušuje promlčecí lhůtu pro uložení pokuty nebo penále a že k tomuto přerušení dochází s účinkem ode dne, kdy byl tento úkon oznámen „nejméně jednomu podniku nebo sdružení podniků, které se podílejí na protiprávním jednání“.

198 Účelem čl. 25 odst. 3 nařízení č. 1/2003 je tedy vymezit okruh úkonů Komise, které způsobují přerušení promlčecí lhůty.

199 Toto ustanovení výslovně tento okruh omezuje na úkony týkající se vyšetřování a stíhání, které jsou oznámeny (alespoň) jednomu podniku, který se podílel na protiprávním jednání, tedy v konečném důsledku podniku takto označenému v rozhodnutí, kterým se za protiprávní jednání trestá.

200 Proto Tribunál v rozsudku ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise, bode 186 výše (bod 143), uvedl, že „‚[p]odnikem, který se podílel na protiprávním jednání,‘ je totiž třeba ve smyslu [čl. 25 odst. 3 nařízení č. 1/2003] rozumět každý podnik, který je za takový označen v rozhodnutí Komise, kterým je sankcionováno protiprávní jednání“.

201 Pokud jde o čl. 25 odst. 4 nařízení č. 1/2003, tento stanoví, že přerušení promlčecí lhůty se vztahuje na „všechny“ podniky nebo sdružení podniků, které se podílejí na protiprávním jednání.

202 Účelem čl. 25 odst. 4 nařízení č. 1/2003 je tedy vymezit okruh podniků, vůči kterým dochází k přerušení promlčecí lhůty.

203 Výraz „všechny“ použitý v tomto ustanovení má zdůraznit, že rozhodující je objektivní účast dotyčného podniku na protiprávním jednání, tedy bez ohledu na to, v jakém postavení se tento podnik podílel na protiprávním jednání, a bez ohledu na to, zda Komise věděla o tomto podniku před oznámením námitek a zda mu před tímto oznámením námitek byl nebo nebyl adresován akt přerušující promlčecí lhůtu, nebo zda v minulosti dosáhl zrušení prvního rozhodnutí, kterým ho Komise potrestala.

204 V tomto smyslu Tribunál v rozsudku ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise, bod 186 výše (bod 145), v souvislosti s podniky, vůči kterým působí přerušení promlčecí lhůty, uvedl, že výraz „které se podílely na protiprávním jednání“ předpokládá objektivní skutečnost, tj. účast na protiprávním jednání, která se odlišuje od subjektivní a vývoji podléhající okolnosti, jakou je označení určitého podniku jako takového podniku v průběhu správního řízení (rozsudek ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise, bod 186 výše, bod 145).

205 Z předcházejících úvah týkajících se smyslu a dosahu čl. 25 odst. 3 a 4 nařízení č. 1/2003 vyplývá, že pokud se podnik podílel na protiprávním jednání, tedy v konečném důsledku pokud je tento podnik takto označen v napadeném rozhodnutí, působí vůči němu přerušení promlčecí lhůty vyplývající z oznámení úkonu učiněného v rámci vyšetřování a stíhání alespoň jednomu (tomuto nebo jinému) podniku, který je rovněž označen jako podnik, který se podílel na protiprávním jednání.

206 V projednávané věci je třeba nejen konstatovat, že žalobkyně je označena v napadeném rozhodnutí jako podnik, který se podílel na protiprávním jednání, ale také, že všechny žalobní důvody projednávané žaloby směřující ke zpochybnění legality tohoto konstatování byly zamítnuty.

207 Z toho vyplývá, že bez ohledu na to, co žalobkyně tvrdí, je podnikem, který se podílel na protiprávním jednání, pro účely čl. 25 odst. 4 nařízení č. 1/2003. Okolnost, kterou uvádí žalobkyně, že jako přímý pachatel byla obviněna až v druhém oznámení námitek, tedy více než pět let po ukončení protiprávního jednání, není relevantní a vyplývá z nezohlednění mechanismu čl. 25 odst. 3 a 4 nařízení č. 1/2003.

208 Kromě toho je třeba uvést, že je nesporné, že úkony učiněné v rámci vyšetřování nebo stíhání byly oznámeny „alespoň jednomu podniku, který se podílel na protiprávním jednání“, ať již jde o vyšetřovací akty učiněné Komisí v roce 1997 a v roce 1999 (viz body 2 a 5 výše), první oznámení námitek ze dne 26. července 2000 nebo druhé oznámení námitek ze dne 15. září 2009.

209 Z toho vyplývá, že bez ohledu na to, co tvrdí žalobkyně, byla promlčecí lhůta ve vztahu k ní těmito jednotlivými úkony přerušena. Argument žalobkyně, že Tribunál v rozsudku ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise (bod 186 výše) rozhodl, že vyšetřovací úkony týkající se třetích osob nemají za následek přerušení promlčecí lhůty ve vztahu k podnikům, jejichž totožnost byla Komisi známa a o jejichž účasti na protiprávním jednání Komise musela vědět na základě listin, které měla k dispozici, vyplývá z nezohlednění jak mechanismu čl. 25 odst. 3 a 4 nařízení č. 1/2003, tak i znění dotčeného rozsudku (viz bod 204 výše).

210 Pokud jde o tvrzení, že vzhledem k tomu, že rozhodnutí 2004/337 bylo zrušeno, Komise nemohla na základě tohoto rozhodnutí prokázat, že žalobkyně byla označena jako podnik, který se podílel na protiprávním jednání, „v rozhodnutí Komise, kterým je sankcionováno protiprávní jednání“, je třeba konstatovat, že toto tvrzení rovněž nezohledňuje mechanismus promlčení. Žalobkyně je totiž v napadeném rozhodnutí označena za podnik, který se podílel na protiprávním jednání, což má za následek, že úkony učiněné v rámci vyšetřování a stíhání uvedené v bodě 208 výše skutečně způsobily přerušení promlčecí lhůty ve vztahu k ní.

211 Konečně pokud jde o tvrzení, že v rozhodování Tribunálu a Soudního dvora údajně „došlo k vývoji ve prospěch účinného uplatňování pravidel promlčení“, když rozhodly, že zastavení promlčecí lhůty z důvodu podání žaloby nemá účinky *erga omnes*, ale jen vůči žalobcům (rozsudky ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise, bod 186 výše, bod 158, a ArcelorMittal Luxembourg v. Komise a Komise v. ArcelorMittal Luxembourg a další, bod 41 výše, body 141 až 149), je třeba uvést, že se řešení, které soudy Unie stanovily v těchto rozsudcích, již z povahy věci týká pouze případu pozastavení promlčecí lhůty (čl. 25 odst. 6 nařízení č. 1/2003). Vůbec z něho tedy nevyplývá, že přerušení promlčecí lhůty (čl. 25 odst. 3 a 4 téhož nařízení) nemá účinky vůči všem subjektům, které se podílely na protiprávním jednání. Tribunál ostatně ve svém rozsudku ArcelorMittal Luxembourg a další v. Komise, bode 186 výše, jasně odlišil režim přerušení promlčecí lhůty, v případě kterého je účinek *erga omnes* „výslovně upraven“ v čl. 25 odst. 4 nařízení č. 1/2003, od režimu pozastavení promlčecí lhůty, v případě kterého tato otázka nebyla „řešena“ (bod 153 první věta rozsudku).

212 Závěrem je třeba mít za to, že promlčecí lhůta, která začala plynout v září 1995, byla ve vztahu k žalobkyni přerušena různými úkony uvedenými v bodě 208 výše a zvláště prvním oznámením námitek (ze dne 26. července 2000).

213 Poté, co promlčecí lhůta z tohoto důvodu začala znovu od počátku plynout od tohoto prvního oznámení námitek, byla na základě čl. 25 odst. 6 nařízení č. 1/2003 pozastavena od 11. dubna 2002 (den podání žaloby žalobkyně ve věci T-109/02 u Tribunálu) do 3. září 2009 (den vydání rozsudku PAK, bod 13 výše) a poté opět začala plynout a plynula až do svého přerušení druhým oznámením námitek, z 15. září 2009. Promlčecí lhůta tedy v období od 26. července 2000 do 15. září 2009 – po odečtení doby pozastavení – plynula po dobu jednoho roku a devíti měsíců.

214 V návaznosti na druhé oznámení námitek (15. září 2009) promlčecí lhůta opět začala plynout od počátku a plynula až do přijetí napadeného rozhodnutí Komisí dne 23. června 2010, tedy o devět měsíců později.

215 Z těchto skutečností vyplývá, že napadené rozhodnutí bylo přijato v rámci pětileté promlčecí lhůty stanovené v čl. 25 odst. 1 písm. b) nařízení č. 1/2003.

216 Pokud jde o desetiletou lhůtu stanovenou v čl. 25 odst. 5 druhé větě téhož nařízení, byla rovněž dodržena, jelikož po odečtení doby pozastavení promlčecí lhůty po dobu soudního řízení (od 11. dubna 2002 do 3. září 2009) činí období mezi ukončením protiprávního jednání (září 1995) a napadeným rozhodnutím (červen 2010) sedm let a čtyři měsíce.

217 Vzhledem k předcházejícím úvahám, ze kterých vyplývá, že nedošlo k promlčení ve vztahu k žalobkyni, je třeba tento žalobní důvod zamítnout.

K pátému žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení pokynů, zásad individualizace trestů a přiměřenosti a požadavku odůvodnění

K první části založené na odmítnutí snížení výše pokuty z důvodu skutkových a právních okolností tohoto řízení

218 Žalobkyně tvrdí, že tři okolnosti týkající se zaprvé její nemožnosti vykonat své právo na obhajobu, zadruhé skutečnosti, že vlastnila společnost Copigraph pouze krátce, jelikož se stáhla z trhu, a zatřetí skutečnosti, že Copigraph byla „malým aktérem“, kterému byla vytýkána pouze pasivní a vnucená účast na kartelové dohodě, měly odůvodnit podstatné snížení částky pokuty. Snížení částky pokuty je údajně ještě nezbytnější, pokud se srovná výše pokuty uložená žalobkyni s výší pokuty uložené společnosti AWA, vůdci na trhu a zastřešujícímu účastníku kartelové dohody.

219 Komise odpovídá, že tři výše uvedené okolnosti buď již byly zamítnuty, nebo nemají žádný dopad nebo byly zohledněny. Pokud jde o srovnání se společností AWA učiněné žalobkyní, toto srovnání je vzhledem ke kritériím údajně Komisí zohledněno „zjednodušeně a klamavě“.

220 Úvodem je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury má Komise při stanovování výše každé pokuty posuzovací pravomoc (rozsudky Tribunálu ze dne 6. dubna 1995, Martinelli v. Komise, T-150/89, Recueil, s. II-1165, bod 59, a ze dne 14. května 1998, Mo och Domsjö v. Komise, T-352/94, Recueil, s. II-1989, bod 268). Při svém posouzení musí nicméně dodržovat právo Unie, které zahrnuje nejen ustanovení Smlouvy, ale též obecné právní zásady (rozsudek Tribunálu ze dne 9. července 2009, Peugeot a Peugeot Nederland v. Komise, T-450/05, Sb. rozh. s. II-2533, bod 273). Rovněž je třeba uvést, že toto posouzení podléhá přezkumu soudu Unie, který musí vykonávat přezkum legality, který mu přísluší, a pravomoc v plné jurisdikci, kterou mu přiznává článek 31 nařízení č. 1/2003, na základě – kromě případných důvodů veřejného pořádku – žalobních důvodů vznesených žalobcem a důkazů předložených žalobcem na podporu těchto žalobních důvodů (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora ze dne 8. prosince 2011, Chalkor v. Komise, C-386/10 P, Sb. rozh. s. I-13085, body 62 až 64, a KME Germany a další v. Komise, C-389/10 P, Sb. rozh. s. I-12789, body 129 až 131).

221 Podle ustálené judikatury je závažnost protiprávního jednání určena s ohledem na řadu faktorů, jako například konkrétní okolnosti věci, její kontext a odrazující účinek pokut (rozsudky Soudního dvora Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 33 výše, bod 241, a ze dne 10. května 2007, SGL Carbon v. Komise, C-328/05 P, Sb. rozh. s. I-3921, bod 43).

222 V projednávané věci z ustálené judikatury vyplývá, že Komise stanovila výši pokuty uložené žalobkyni na základě obecné metody, která je upravena v pokynech, které v bodě 1 prvním pododstavci uvádí, že „[z]ákladní částka [pokuty] se stanoví podle závažnosti a délky protiprávního jednání, což jsou jediná kritéria uvedená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17“.

223 Pokud jde o argument, že pokuta by se měla snížit s ohledem na nemožnost žalobkyně hájit se z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek, je s ohledem na konstatování uvedená v rámci zkoumání čtvrtého žalobního důvodu směřujícího ke zrušení třeba ho zamítnout jako neopodstatněný.

224 Pokud jde o argument, že by se pokuta měla snížit s ohledem na skutečnost, že žalobkyně údajně vlastnila společnost Copigraph pouze krátce a že se stáhla z trhu, je ho třeba rovněž odmítnout, jelikož je nesporné, že žalobkyně byla po celou dobu trvání protiprávního jednání mateřskou společností Copigraph. Okolnost, že žalobkyně po ukončení protiprávního jednání společnost Copigraph prodala a stáhla se z trhu, nemůže odůvodnit snížení částky pokuty.

225 Pokud jde o argument založený na tom, že Copigraph je údajně „malým aktérem“ na trhu, je třeba uvést, že Komise tuto skutečnost vzala v úvahu při výpočtu pokuty. Tato okolnost se totiž odráží v obratu společnosti Copigraph, který byl zohledněn při stanovení základní částky pokuty z důvodu závažnosti (viz body 434 až 437 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

226 Pokud jde o skutečnost, že Komise údajně vytýkala společnosti Copigraph pouze pasivní a vnucenou účast na kartelové dohodě, je třeba uvést, že Komise naopak konstatovala, že Copigraph a žalobkyně byly tak jako všichni ostatní účastníci aktivní (bod 455 odůvodnění napadeného rozhodnutí), a že pokud jde o vnucenou účast, příslušelo dotyčným podnikům, aby informovaly Komisi o protiprávním jednání a o výhružkách jejich konkurentů, aby je ukončily (bod 456 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

227 Co se konečně týče okolnosti, že výše pokuty uložené žalobkyni je z hlediska procentního podílu na obratu dosaženém na trhu údajně srovnatelná s výší pokuty uložené vůdci kartelové dohody, společnosti AWA, stačí uvést, že jde o okolnost čistě náhodnou.

228 Jak pokuta uložená žalobkyni (21,26 miliónu eur, tedy 35,43 % obratu žalobkyně na relevantním trhu), tak i pokuta uložená společnosti AWA (141,75 milionu eur, tedy 37,26 % obratu společnosti AWA na relevantním trhu) jsou totiž pouze výsledky uplatnění metody stanovené v pokynech Komisí v konkrétním případě obou těchto podniků, podle zásady individualizace trestů (pokud jde o žalobkyni

viz, body 414 až 479 odůvodnění napadeného rozhodnutí a konkrétně body 436, 442, 443, 450 až 453, 461, 468, 473 a 479 odůvodnění; pokud jde o společnost AWA, viz body 369 až 461 odůvodnění rozhodnutí 2004/337 a konkrétně body 409, 412, 415 až 417, 424, 432, 433, 448, 452 a 461 odůvodnění).

229 Z předcházejících úvah vyplývá, že tato část pátého žalobního důvodu musí být zamítnuta.

K druhé části vycházející z odmítnutí snížení částky pokuty z důvodu krize odvětví samopropisujícího papíru

230 Žalobkyně tvrdí, že kartelovou dohodu vytvořenou s cílem získat nejvyšší zisk z prosperujícího odvětví nelze posuzovat stejně přísně jako kartelovou dohodu vytvořenou s cílem čelit nevyhnutelnému poklesu v odvětví. Praxe Komise údajně poskytuje příklady v tomto ohledu a tato potřeba byla údajně připomenuta na vnitrostátní i mezinárodní úrovni.

231 V projednávané věci byl pokles na trhu údajně uplatněn a ostatně jej zmínila i Komise, která ho však bez odůvodnění odmítla zohlednit, ačkoli pokles v odvětví pokračoval.

232 Komise odpovídá, že zohlednila hospodářskou situaci odvětví. Připomíná, že srovnání s předcházejícími rozhodnutími je irelevantní. Kromě toho se krize ve skutečnosti odvětví dotkla až na konci protiprávního jednání, což nepředstavuje polehčující okolnost, ale naopak potvrzuje závěr, že kartelová dohoda pouze uměle prodloužila nenapravitelně narušenou situaci. Komise mimoto podle judikatury není povinna zohlednit jako polehčující okolnost špatné finanční zdraví odvětví. Pokud jde o pokračování poklesu v odvětví po rozhodnutí 2004/337, je irelevantní.

233 Pokud jde o projednávanou část pátého žalobního důvodu, je třeba uvést, že žalobkyně nemůže na základě údajné krize odvětví samopropisovacího papíru vytýkat Komisi, že neuznala existenci polehčující okolnosti pro účely výpočtu výše pokuty.

234 Jak totiž Komise výslovně uvedla v bodě 460 odůvodnění napadeného rozhodnutí a jak vyplývá z ustálené judikatury, Komise není povinna považovat za polehčující okolnost špatné finanční zdraví dotčeného odvětví, a to, že Komise v předchozích věcech brala v úvahu hospodářskou situaci odvětví jako polehčující okolnost, ještě neznamená, že musí nezbytně v dodržování této praxe pokračovat (rozsudky Tribunálu ze dne 14. prosince 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich a další v. Komise, T-259/02 až T-264/02 a T-271/02, Sb. rozh. s. II-5169, bod 510; Prym a Prym Consumer v. Komise, bod 45 výše, bod 208, a ze dne 19. května 2010, Wieland-Werke a další v. Komise, T-11/05, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 227).

235 Jak totiž Komise správně uvedla (bod 460 odůvodnění napadeného rozhodnutí), kartely zpravidla vznikají v okamžiku, kdy odvětví zakouší těžkosti. Pokud by byla sledována logika žalobkyně, měla by být pokuta snižována pravidelně téměř ve všech případech (pokud jde o podobné úvahy, viz rozsudky Raiffeisen Zentralbank Österreich a další v. Komise, bod 234 výše, bod 510; Prym a Prym Consumer v. Komise, bod 45 výše, bod 207, a Wieland-Werke a další v. Komise, bod 234 výše, bod 227).

236 Z toho vyplývá, že tato část musí být zamítnuta.

K třetí části vycházející z porušení povinnosti uvést odůvodnění, pokud jde o parametry výpočtu pokuty

237 Žalobkyně tvrdí, že ani jeden ze 65 bodů odůvodnění napadeného rozhodnutí věnovaných nápravným opatřením jí neumožňuje zjistit, do jaké míry byla její osobní účast na protiprávním jednání zohledněna při výpočtu výše pokuty.

238 Komise tvrdí, že tato kritika není relevantní, jelikož protiprávní jednání vytýkané žalobkyni z důvodu její osobní účasti je stejné jako protiprávní jednání, které je jí vytýkáno z důvodu její odpovědnosti na základě jednání její dceřiné společnosti. Jelikož jde o stejné protiprávní jednání vytýkané témuž podniku, není údajně třeba pro účely výpočtu pokuty rozlišovat mezi dvěma postaveními, za které je žalobkyně trestána.

239 Je třeba uvést, že projednávaná část spočívá na předpokladu, který již byl odmítnut (viz body 173 až 176 výše), že je žalobkyni jako přímému pachateli vytýkáno protiprávní jednání odlišné od protiprávního jednání, které se jí vytýká jako mateřské společnosti Copigraph.

240 Jak bylo uvedeno výše, protiprávní jednání, na kterém se žalobkyně podílela jako přímý pachatel a jako mateřská společnost společnosti Copigraph, je přitom totéž protiprávní jednání. Toto protiprávní jednání bylo žalobkyni přičteno nanejvýš z těchto dvou různých důvodů.

241 Jelikož tedy šlo o totéž protiprávní jednání vytýkané témuž podniku, nebyla tak Komise pro účely výpočtu výše pokuty povinna rozlišovat dvě postavení, na jejichž základě byla žalobkyně obviněna.

242 Je třeba dodat, že generální advokát Bot ve svém stanovisku ze dne 2. dubna 2009 ve věci, ve které byl vydán rozsudek PAK, bod 13 výše (Sb. rozh. s. I-7191, I-7196, bod 103), uvedl, že skutečnost, že žalobkyně byla v rozhodnutí 2004/337 považována za odpovědnou za protiprávní jednání rovněž jako přímý pachatel, nemá žádný vliv na výši pokuty, jelikož tato výše byla určena na základě obratu na trhu samopropisovacího papíru, kterého v celém rozsahu dosáhla její dceřiná společnost Copigraph. Je tomu tak i v napadeném rozhodnutí.

243 Z předcházejících úvah vyplývá, že pro účely výpočtu výše pokuty nebylo třeba rozlišovat postavení, na jejichž základě byla konstatována odpovědnost žalobkyně za protiprávní jednání.

244 Tato část vycházející z porušení povinnosti uvést odůvodnění tak musí být zamítnuta.

245 Jelikož je tento žalobní důvod ve všech částech neopodstatněný, je třeba jej zamítnout.

K šestému žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení sdělení o spolupráci a porušení zásad přiměřenosti a rovného zacházení

246 Žalobkyně se domnívá, že dodatečné snížení částky pokuty o 5 % přiznané v napadeném rozhodnutí vedle snížení pokuty o 20 %, které již bylo přiznáno v rozhodnutí 2004/337, je do velké míry nedostačující.

247 Ve své odpovědi na druhé oznámení námitek žalobkyně požádala o dodatečné snížení částky pokuty na základě bodu D odst. 2 sdělení o spolupráci. Žalobkyně se vzhledem k nemožnosti se v této otázce hájit rozhodla nezpochybnit účast společnosti Copigraph v kartelové dohodě za celé protiprávní období konstatované Komisí, tedy od ledna 1992 do září 1995. Žalobkyně tím údajně uznala účast společnosti Copigraph na protiprávním jednání během dodatečného období 25 měsíců, přičemž Copigraph uznala svou účast jen pro období 21 měsíců. Žalobkyně poznamenává, že za nezpochybnění skutkových zjištění týkajících se ještě delšího období jí však Komise přiznala snížení částky pokuty, které bylo o 75 % nižší než snížení částky pokuty, které jí již bylo přiznáno.

248 Žalobkyně kromě toho kritizuje důvody, na jejichž základě Komise omezila dodatečné snížení na 5 %, podle kterých jí nezpochybnění nezabránilo v tom, aby uvedla všechny druhy argumentů zpochybňujících pravomoc Komise, což Komisi neulehčilo její úlohu. Žalobkyně tvrdí, že se jen legitimně dovolávala svého práva na obhajobu a na promlčení. V důsledku pochybení Komise vůči ní jí byla odňata jak možnost hájit se, tak i možnost spolupracovat nad rámec nezpochybnění skutkových zjištění, jelikož nyní již nemůže kontaktovat svědky a získat přístup k archivům. Tato situace obsahuje rozdílné zacházení se žalobkyní ve srovnání s ostatními podniky.

249 Komise odpovídá, že argumenty žalobkyně založené na číselných údajích nemají žádný smysl. Snížení bylo přiznáno zejména z důvodu spolupráce před zasláním oznámení námitek. Snížení z důvodu spolupráce není poměrné ve vztahu k uznané nebo nezpochybněné době trvání protiprávního jednání. Snížením pokuty se odměňuje ulehčení práce Komise.

250 K nezpochybnění ze strany žalobkyně došlo po druhém oznámení námitek, zatímco skutečnost, že Tribunál v rozsudku Bolloré, bod 10 výše, zamítl žalobní důvody účastníků řízení založené na době trvání protiprávního jednání, prakticky potvrdila posouzení Komise v této souvislosti. Žalobkyně tedy ve skutečnosti již neměla jinou možnost než nezpochybnit dobu trvání protiprávního jednání. Navíc tvrzení žalobkyně, že nezpochybnila protiprávní jednání, neboť již nebyla schopna zajistit svou obhajobu, svědčí o tom, že tento přístup žalobkyně po druhém oznámení námitek nebyl odůvodněný spoluprací s Komisí.

251 Není nic zarážejícího na tom, že Komise vezme v úvahu skutečnost, že žalobkyně uvedla mnoho argumentů, které Komisi neulehčily její úlohu.

252 Konečně žalobkyně měla před oznámením námitek prospěch ze spolupráce její bývalé dceřiné společnosti, což je pro ni příznivé vzhledem k praxi Komise nepřičítat bývalé mateřské společnosti k dobru spolupráci její bývalé dceřiné společnosti. Pokud by Tribunál konstatoval, že žalobkyni nemělo být přiznáno dodatečné snížení o 5 %, Komise nevidí problém ve zvýšení pokuty žalobkyně.

253 Je třeba připomenout, že podle judikatury je základem pro snížení částky pokut v případě spolupráce podniků podílejících se na protiprávním jednání porušujícím unijní právo hospodářské soutěže úvaha, podle níž taková spolupráce usnadňuje úlohu Komise (rozsudek Tribunálu BPB de Eendracht v. Komise, bod 85 výše, bod 325, ze dne 14. května 1998, Finnboard v. Komise, T-338/94, Recueil, s. II-1617, bod 363, a Mayr-Melnhof v. Komise, T-347/94, Recueil, s. II-1751, bod 330).

254 Snížení částky pokuty na základě sdělení o spolupráci může být odůvodněné pouze tehdy, když poskytnuté informace a obecně chování dotčeného podniku mohou být považovány v tomto ohledu za skutečnou spolupráci z jeho strany. Jak vyplývá ze samotného pojmu spolupráce, jak je používán v textu sdělení o spolupráci, a zejména v úvodu a v bodě D odst. 1 tohoto sdělení, může být snížení pokuty na základě uvedeného sdělení poskytnuto pouze tehdy, svědčí-li chování dotčeného podniku o takovém duchu spolupráce (rozsudky Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 33 výše, body 395 a 396, a Degussa v. Komise, bod 78 výše, bod 383).

255 Je třeba připomenout, že v projednávané věci má snížení částky pokuty o 20 % přiznané na základě bodu D odst. 2 první odrážky sdělení o spolupráci svůj původ v tom, že Copigraph zaslala Komisi před prvním oznámením námitek dokumenty a informace týkající se období od září 1993 do května 1995, které přispěly k potvrzení existence protiprávního jednání v tomto období (viz body 70, 446, 449 a 452 odůvodnění rozhodnutí 2004/337 a body 463 až 466 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

256 Dodatečné snížení pokuty o 5 % přiznané v napadeném rozhodnutí je založeno na skutečnosti, že žalobkyně ve své odpovědi na druhé oznámení námitek (bod 118 této odpovědi) prohlásila, že již nezpochybňuje skutková zjištění týkající se období od ledna 1992 do září 1993 (bod 471 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

257 Pokud jde o argument, podle kterého Komise za nezpochybnění skutkových zjištění žalobkyní týkajících se delšího období (podle žalobkyně 25 měsíců), než je protiprávní období, které nezpochybnila Copigraph (podle žalobkyně 21 měsíců), přiznala žalobkyni dodatečné snížení částky pokuty (5 %), které je o 75 % nižší než snížení o 20 % přiznané v rozhodnutí 2004/337, je třeba ho odmítnout, a to bez ohledu na to, že se nezpochybnění ze strany žalobkyně týkalo pouze období 20 měsíců a nikoli 25 měsíců.

258 Je totiž třeba uvést, že se snížení částky pokuty na základě sdělení o spolupráci neurčuje v poměru k uznané nebo nezpochybněné době trvání protiprávního jednání, nýbrž podle toho, zda spolupráce konkrétně ulehčila práci Komise. Nezpochybnění v okamžiku, kdy Komise již má dostatek důkazů k prokázání dotčených skutečností, úlohu Komise neulehčuje (v tomto smyslu viz rozsudek Erste Group Bank a další v. Komise, bod 148 výše, body 288 až 290).

259 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že původní snížení částky pokuty o 20 % bylo přiznáno za spolupráci společnosti Copigraph s Komisí, ke které došlo před prvním oznámením námitek. Jak uvedla Komise, aktivní spolupráce spočívající – jak tomu bylo v případě společnosti Copigraph – v poskytnutí informací překračujících rámec samotné odpovědi na žádosti o informace ulehčuje práci tohoto orgánu více než samotné nezpochybnění skutkových zjištění po oznámení námitek.

260 V projednávané věci navíc k nezpochybnění skutkových zjištění ze strany žalobkyně za období od ledna 1992 do září 1993 nejenže došlo po prvním oznámení námitek, ale až poté, co Tribunál v rozsudku Bolloré, bod 10 výše, zkoumal a zamítl všechny žalobní důvody uvedené jednotlivými žalobci týkající se doby trvání protiprávního jednání (viz body 244 až 371 uvedeného rozsudku). Tribunál v uvedeném rozsudku potvrdil stanovisko Komise týkající se protisoutěžního cíle schůzek, kterých se účastnily jednotlivé podniky, jichž se týkalo rozhodnutí 2004/337, včetně společnosti Copigraph. Takto rozsudek Bolloré, bod 10 výše, ačkoli byl ve vztahu k žalobkyni zrušený pro porušení práva na obhajobu, prakticky jen potvrdil posouzení Komise týkající se doby trvání protiprávního jednání. V rozsudku PAK, bod 13 výše (viz zvláště body 77 až 81 a 97 až 99), Soudní dvůr zamítl důvody týkající se doby trvání protiprávního jednání.

261 Za těchto podmínek byla Komise oprávněna konstatovat, že skutečnost, že žalobkyně ve své odpovědi na druhé oznámení námitek nezpochybnila účast společnosti Copigraph na protiprávním jednání v období od ledna 1992 do září 1993, skutečně neulehčila její úlohu (bod 472 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

262 Jelikož toto konstatování samo o sobě odůvodňuje nepřiznání žádného dodatečného snížení pokuty žalobkyni, nelze tvrdit, že dodatečné snížení o 5 %, které Komise přesto přiznala z důvodů uvedených v bodě 473 odůvodnění napadeného rozhodnutí, bylo zjevně nedostatečné.

263 Z předcházejících úvah vyplývá, že projednávaný žalobní důvod musí být zamítnut bez ohledu na výhrady žalobkyně vůči důvodům uvedeným v bodě 473 odůvodnění napadeného rozhodnutí, na jejichž základě Komise přesto přiznala dodatečné snížení o 5 % (viz bod 248 výše).

264 Pokud jde o tyto výhrady, musí však být uvedeno, že znění bodu 473 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle kterého skutečnost, že žalobkyně „již nezpochybňuje skutková zjištění, jí nezabránilo v tom, aby uvedla všechny druhy argumentů zpochybňujících pravomoc Komise, což Komisi neulehčilo její úlohu“, není na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, zarážející.

265 Komise v podstatě pouze konstatovala, že nezpochybnění skutkových zjištění ze strany žalobkyně nevyplývalo ze skutečné vůle spolupracovat s Komisí, a tedy ulehčit její úlohu, ale že toto nezpochybnění bylo nerozlučně spjato s argumentací žalobkyně, podle které jí byla v důsledku pochybení Komise odňata možnost se hájit. V důsledku toho nezpochybnění skutkových zjištění ze strany žalobkyně ve skutečnosti nebylo založeno na skutečném duchu spolupráce vyžadovaném pro přiznání snížení částky pokuty (viz judikaturu citovanou v bodě 254 výše).

266 Komise teda neuvedla žádnou výtku vůči žalobkyni, pokud jde o její prostředky na obhajobu, ani jí neodepřela právo uvést argumenty, které uvést chtěla. Pouze konstatovala, že žalobkyně musí nést důsledky volby svých prostředků obhajoby.

267 Pokud jde o argument, že žalobkyni byla v důsledku pochybení Komise odňata nejen možnost se hájit, ale i možnost spolupracovat nad rámec nezpochybnění skutkových zjištění, a že z toho vyplývá porušení rovného zacházení s ní a ostatními stíhanými podniky, je třeba ho odmítnout. Při zkoumání

čtvrtého žalobního důvodu totiž již bylo konstatováno, že Komise nebyla nijak odpovědná za tvrzenou neschopnost žalobkyně se hájit v druhém správním řízení. Kromě toho, jak bylo konstatováno v bodě 154 výše, této údajné neschopnosti odporuje skutečnost, že žalobkyně v žalobě ve věci T-109/02 zpochybnila dobu trvání protiprávního jednání.

268 Z předcházejících úvah vyplývá, že projednávaný žalobní důvod je třeba zamítnout.

269 Jelikož žádný z žalobních důvodů vznesených žalobkyní na podporu jejích návrhových žádání, na zrušení ani na změnu, není opodstatněný, je třeba žalobu zamítnout v plném rozsahu.

K nákladům řízení

270 Podle čl. 87 odst. 2 jednacího řádu se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a žalobkyně neměla ve věci úspěch, je důvodné posledně uvedené uložit náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů

TRIBUNÁL (druhý senát)

rozhodl takto:

1) Žaloba se zamítá.

2) Bolloré ponese vlastní náklady řízení a nahradí náklady řízení vynaložené Evropskou komisí.

Forwood Dehousse Schwarcz

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 27. června 2012.

Podpisy.

Obsah

Skutkový základ sporu 1

Řízení a návrhová žádání účastníků řízení 4

Právní otázky 4

K prvnímu žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení článků 6 a 7 EÚLP a článků 41, 47 a 49 Listiny 4

K první části vycházející z porušení zásad legality trestných činů a trestů a právní jistoty uvedených v článcích 6 a 7 EÚLP a článcích 47 a 49 Listiny a zásady osobní povahy sankcí uznané členskými státy Evropské unie 4

K druhé části vycházející z toho, že podmínky, za kterých byla žalobkyně slyšena, porušují právo na spravedlivý proces uvedené v článku 6 EÚLP a v článcích 41 a 47 Listiny, jakož i požadavek nestrannosti 7

K třetímu žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení zásady rovného zacházení 10

K čtvrtému žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení přiměřené lhůty a nemožnosti se hájit z důvodu uplynutí dlouhé doby mezi ukončením protiprávního jednání a druhým oznámením námitek . 12

K druhému žalobnímu důvodu založenému na porušení pravidel promlčení 22

K pátému žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení pokynů, zásad individualizace trestů a přiměřenosti a požadavku odůvodnění 25

K první části založené na odmítnutí snížení výše pokuty z důvodu skutkových a právních okolností tohoto řízení 25

K druhé části vycházející z odmítnutí snížení částky pokuty z důvodu krize odvětví samopropisujícího papíru 27

K třetí části vycházející z porušení povinnosti uvést odůvodnění, pokud jde o parametry výpočtu pokuty 27

K šestému žalobnímu důvodu vycházejícímu z porušení sdělení o spolupráci a porušení zásad přiměřenosti a rovného zacházení 28

K nákladům řízení 31